

bawa, Tatjana en Serjosja Sergejew, Awdotja's plaatsvervanger, die ter onderscheiding van de andere Serjosja's in de kolchos sergeant Serjosja genoemd werd, zaten tot laat in de nacht om de keukentafel bij Wasilisa en spraken Awdotja en Ksjoesja moed in. Serjosja hield stilletjes Ksjoesja's hand vast en beloofde haar fluisterend Petro onder handen te zullen nemen. Ksjoesja zat er stokstijf bij, tegelijkertijd vervuld van woede en zaligheid.

„Bij ons heeft zich spontaan een hele staf gevormd”, schertste Walentina.

Die morgen ontmoette Awdotja in het kolchoskantoor Wasili. Ze zagen elkaar vaak, maar altijd als er derden bij waren, en bespraken altijd alleen maar kort en zakelijk het allernodigste.

„Wat is er bij jou op het zuivelbedrijf aan de hand? Waarom loopt de melkopbrengst terug?” vroeg hij knorrig.

„De melksters hebben nog niet geleerd op de nieuwe manier te melken, en de koeien zijn nog niet aan het nieuwe regiem gewend”, antwoordde ze nerveus.

Wasili zweeg en keek haar nors aan.

„Goed dat ik in deze dagen niet hem, maar Aljosja en Walentina om me heen heb”, dacht ze onwillekeurig.

Opnieuw zakte Doemka's melkopbrengst met tweehonderd gram. De volgende dag ging Awdotja 's morgens voor zaken naar Oegreen. Toen ze enige dagen later terugkwam, zag Ksjoesja haar en liep naast de auto met haar mee. De wind blies de slippen van haar hoofddoek in haar rood geworden gezicht.

„Anderhalf! Anderhalf!” riep ze, terwijl ze vergeefs moeite deed om de doek van haar gezicht weg te trekken.

„Wat anderhalf? Nog anderhalve liter minder?” vroeg Awdotja verschrikt, die het ergste vreesde. Ze boog zich daarbij over het zijschot van de laadbak, alsof ze

van plan was er onder het rijden uit te springen om naar de koestal te draven.

Ksjoesja had zich eindelijk van haar hoofddoek bevrijd, en Awdotja zag, dat haar wangen bloosden en haar ogen van geluk straalden.

„Meer! Anderhalve liter meer!”

De daarop volgende dagen steeg Doemka's melkopbrengst nog een halve liter en ging van toen af steeds vooruit. Langzaam maar zeker werd Doemka een record-koe.

De geschiedenis met Doemka maakte diepe indruk. Niet alleen op de mensen van de Eén-Mei-kolchos, maar ook op de veefokkers van de naburige kolchozen. Steeds vaker kwamen er gasten op de boerderij; iedereen wilde achter „Ksjoesja's geheim” komen. Voor het eerst sedert jaren hadden de Eén-Mei-mensen iets, waar ze trots op konden zijn.

De stemming in het zuivelbedrijf veranderde, maar het opvallendst was de verandering, die zich in Ksjoesja voltrok; haar succes met Doemka was van beslissende invloed op haar gehele wezen.

Door een strenge, veeleisende moeder opgevoed, had Ksjoesja sinds haar jeugd de reputatie een schuchter en bescheiden meisje te zijn. Haar hele uiterlijk en gedrag, haar zwijgzaamheid, haar smal, bruinachtigbleek gezichtje met de altijd neergeslagen ogen waren daarmee in overeenstemming.

Men zag haar altijd samen met haar vriendin Tatjana, die ze als haar schaduw volgde. Op straat liep de grote, bolwangige, brutale Tatjana gewoonlijk met grote jongensstappen voorop, terwijl de tengere Ksjoesja met het fijne gezichtje, verlegen achter haar aan dribbelde.

„Waarom kruip je altijd achter Tatjana weg?” plaagde Petro haar, maar Ksjoesja zweeg, omdat ze om een antwoord verlegen was.

In het zuivelbedrijf werd ze onder Awdotja's hoede langzamerhand flinker, en het succes met Doemka voltooide als het ware de ommekeer, die zich in haar aan het voltrekken was. Levendig vertelde ze de bezoekers uit de omliggende kolchozen en zelfs uit de districts-stad over haar werk met Doemka, over „voedseenheden”, over „verteerbaar eiwit” en over „onderhouds”- en „productief”voer. Ze leerde op vergaderingen spreken en critische artikelen voor de muurkrant schrijven.

Awdotja schoof al spoedig na haar terugkeer op naar een verantwoordelijker plaats. Men droeg haar de leiding van de gehele veestapel van de kolchos op. Als haar opvolgster in het zuivelbedrijf stelde zij Ksjoesja voor.

„Wat? Dat stille meisje, dat nog aan moeders rokken hangt? Dat onschuldige engeltje? Dat schuchtere kind?” brachten de kolchosboeren er tegen in.

„Ik moet met haar samen werken en ik weet op de boerderij niemand, die beter is”, verdedigde Awdotja haar beschermeling. „Bovendien zal ze niet alleen staan, ik sta achter haar!”

Zo begon Ksjoesja het zuivelbedrijf te leiden. Ze deed haar nieuwe plichten ijverig en nauwgezet. Ze woog het voer, dat ze uitgaf, nauwkeurig af. Ze keek streng toe op de rantsoenen en op de dag-indeling. Ze versierde het zuivelbedrijf met gordijnen en dekjes van gesteven neteldoek. Ze droeg een sneeuw witte jas en een even sneeuw witte doek, die als een tulband om haar hoofd gewikkeld was en waartegen haar smalle, bruine gezichtje scherp afstak. Aan haar ceintuur hing steeds een grote bos met verschillende sleutels: van de centrifuge-afdeling, van de melkkamer, van de voederzolder, van de schrijftafel en van ontelbare kasten en kisten, waarvan zij alleen de bestemming kende. De sleutels klingelden melodieus, haar witte jas straalde helderheid uit, haar donkere ogen fonkelden onder de hoofddoek, en dat alles maakte, samen met Ksjoesja's jeugdigheid en zakelijkheid, een

onweerstaanbare indruk op de Eén-Mei-mensen en op alle bezoekers.

„Het is met Doemka begonnen”, zei de waker Mefodi. „Wie had kunnen geloven, dat er met die Doemka bij onze Ksjoesja zo'n talent aan de dag zou treden?”

De verandering in Ksjoesja's wezen en lot, die zich zo verbazend snel in de tijd van twee, drie weken had voltrokken, zette de hele Eén-Mei-jeugd in vuur en vlam en het meest Tatjana, die gewend was zichzelf voor sterker en flinker dan haar vriendin te houden.

Ook Tatjana geloofde vast en zeker, dat ze „talent” had. Dit talent was alleen nog „niet ontdekt”, en Tatjana wist in de verste verte nog niet, waaruit dat talent zou blijken te bestaan.

„Ksjoesja's talent is door Doemka aan de dag getreden”, dacht ze, „waarvoor zou ik wel talent hebben? Bij mij moet het ook voor de dag komen, zonder dat kan ik niet leven! Als het maar gauw voor de dag komt! Zo loop je maar als een stumper rond: de mensen zien immers niet, wat er in je steekt!”

De geschiedenis met Doemka versterkte Awdotja's vertrouwen in haar eigen kracht en in de realiteit van haar verstrekkende plannen. Hoe nietig en stumperig leek haar nu haar vroegere werk in de koestal, waar alles draaide om het op tijd voeren en melken van de koeien! Nu werden de voedselrantsoenen streng wetenschappelijk vastgesteld, de ontwikkelingsmogelijkheden van elke koe onderzocht, de kudden op hun productiviteit gecontroleerd en opnieuw in groepen ingedeeld om het ras te verbeteren en de melkopbrengst te verhogen, het beste fokvee werd uitgezocht, en de voerkeuken werd gemoderniseerd en geëlectrificeerd. En niet alleen deze gecompliceerde dagtaak moest volbracht worden, maar ook moesten alle voorbereidselen getroffen worden voor de voorjaarsuitzaai van het wintervoer en weidevoer, het droogmaken van de uiterwaarden en voor het bouwsei-

zoen, dat voor de deur stond. Het bedrijf werd zo veelzijdig en gecompliceerd, dat Awdotja niet zelf meer overal „het oog op houden” kon en haar persoonlijk voorbeeld bleek ook niet meer voldoende te zijn. De methode van leiding geven, die zij vroeger had toegepast, bleek niet meer te voldoen.

Het was nu zaak meer mensen op te leiden, ze ook tot organisatoren op te voeden, ze voor de toekomstplannen te interesseren en in betrouwbare helpers te veranderen. Awdotja's taaie volharding en haar gave om zich bij ieder werk, dat ze deed, volledig te geven, kwam haar te stade. Het was de grondtrek van haar karakter, dat ze niets half kon doen. Of ze nu, toen men haar nog als klein meisje „Hagedisje” noemde, over de boswei dartelde, of ze nu de werkgroep op de aardappelakker leidde of 's avonds haar geliefde tegemoet liep of een veeteelt-cursus volgde, in alles wat ze deed, legde ze haar gehele ziel, vrijgevig en onbaatzuchtig, vergat ze haar eigen persoon, haar gemakken en ongemakken voor- en nadeel. Zo werkte zij ook in de stallen, hetgeen haar omgeving wel moest opvallen.

Awdotja had er zich nooit zorgen over gemaakt, hoe ze zich autoriteit zou kunnen verschaffen en op welke toon ze haar opdrachten moest geven. Ze kende en wist maar één ding, en dat was dit: wat ze zich had voorgenomen moest zo goed en zo snel mogelijk in daden worden omgezet.

„Dat moeten we doen”, zei ze, en uit die korte rustige woorden klonk een zo aanstekelijke overtuiging, dat iedereen begreep, dat het werkelijk gebeuren moest.

En ze deden het. Niet altijd vlug, niet altijd zo goed als ze zou wensen, maar ze deden het. Weliswaar kostte de eerste tijd zelfs de kleinste vernieuwing grote moeite. Zelfs zo'n eenvoudige vernieuwing als het opbinden van de koeienstaarten tijdens het melken, was niet dadelijk ingeburgerd, maar eiste hardnekkigheid en vindingrijk-

heid. Des te meer plezier deed het Awdotja te zien, dat zich een steeds grotere kring van geestverwanten en helpers om haar heen schaarde.

Op zekere dag bleef Awdotja bij het melken naast „Tanja-de-dame” en Ksjoesja staan, zonder dat zij beiden er iets van merkten. Zij wilde eens zien, hoe de jonge Ksjoesja met de stijfhoofdige oude klaarkwam, die men kort geleden, tot misnoegen van Awdotja, als melkster had aangesteld.

„Tatjana Xenofontowna, U hebt gisteren weer niet met uw vuisten gemolken, maar met uw vingers”, zei Ksjoesja streng en vol verwijt.

„Wie heeft je die onzin opgedist?”

„De koeien hebben het mij verteld! Waarom is de melkopbrengst teruggelopen? Bij iedereen gaat hij omhoog, alleen bij U zakt hij! Maar ik weet de oorzaak wel. Zo gauw je de koeien afwisselend dan eens op de éne en dan weer op de andere manier melkt, geven ze minstens een halve liter minder.”

„Ik melk met mijn vuisten... zie je dat dan niet?” antwoordde Xenofontowna gemelijk.

„U moet hoger aangrijpen. Ook de massage doet U niet met de nodige zorg. Hoe vaak, hoe vaak heb ik U het nut van de massage uitgelegd! Het hangt me al lang de keel uit! Het goud ligt overal, maar wij zijn te lui om het op te rapen!” besloot Ksjoesja geërgerd, blijkbaar in navolging van Awdotja.

Achter het tussenschot van de box verscholen lachte Awdotja zachtjes voor zich heen. Ksjoesja's woorden maakten haar niet alleen blij, maar ontroerden haar.

„Hoe zo iets zich verbreidt”, dacht zij. „Van Petrowitsj zijn deze woorden op mij overgegaan, van mij op onze Ksjoesja, en van haar worden ze weer door anderen overgenomen! Ach, Ksjoesja, jij bent zelf louter goud!” zei ze in gedachten teder.

Ksjoesja legde „Tanja-de-dame” het vuur steeds

nader aan de schenen. „En alweer zwaait de koe bij U haar staart boven de melkemma!” zei ze, toen ze deze nieuwe nalatigheid ontdekte. „Waarom hebt U haar staart niet opgebonden?”

„Waarom zou ik die opbinden? Een koeienstaart is toch geen meisjesvlecht? Mijn hele leven lang melk ik zo, en nooit is er iets ergs gebeurd!”

„Bij U thuis kunt U voor mijn part de bezem boven de melkemma uitschudden, maar op de boerderij moet U de sanitaire voorschriften in acht nemen. De melk moet zuiver zijn!”

„Alsof die vuil was!”

„Ja, die is vuil! Tante Awdotja heeft laatst nog uitgelegd en met plaatjes aangetoond, wat er voor microben, ziektekiemen bestaan! De koeienstaart wemelt van duizenden van zulke microben. En bij U zwaait de koe haar staart vlak boven de melkemma!”

„Nu, goed... De volgende keer bind ik hem op!” gaf Xenofontowna onwillig toe.

Awdotja kwam, om Ksjoesja bij te staan, uit haar schuilplaats te voorschijn.

„Kom eens hier, Ksjoesjenjka!”

Ksjoesja liep op haar toe.

„Wat moet ik toch met haar beginnen, tante Awdotja? Ik kan toch niet de godganse dag naast haar blijven staan? Ach, waarom hebben ze ons deze plaag op de hals geschoven!”

„Heb geduld, meisje! We zullen haar wel kleinkrijgen!”

Toen alle vier de melksters de melk kwamen afleveren, maakte Awdotja vier wattenfilters en begon de vier porties afzonderlijk te filtreren.

„Wat betekent dat, Awdotja Tichonowna?” vroegen de melksters verontrust.

„Ik haal er het vuil uit, meisjes. Ik wil weten, wie van jullie het meeste vuil in de melk heeft.”

Alle filters behalve die, waardoor de door Xenofontowna gemolken melk was gezeefd, bleven schoon.

Ksjoesja spijkerde de filters op aanwijzing van Awdotja tegen de muur op de prestatietabel, aan de voorgevel van de boerderij en schreef daarboven met grote letters, met krijt:

„Kameraden kolchosleden! Let eens op hoe onze melksters werken! De slordigste melkster is Tatjana Xenofontowna Blinowa. Kijk eens hoeveel vuil er in haar melk zit!”

Dat maakte meer indruk dan Awdotja verwacht had.

De ruime deel van de koestal was het verzamelpunt, waar 's morgens en na de middagschaft de werkbrigades bij elkaar kwamen, vóór ze naar het land reden. Ook kwamen de kolchosleden daar om melk te halen. Er was steeds veel volk. De mensen liepen nu te hoop voor de prestatietabel, bekeken de door Awdotja „tentoongestelde” filters en maakten zich vrolijk over Xenofontowna. Deze zat zwijgend in een hoek en wachtte, tot ze aan de beurt was om haar melk af te leveren.

Toen ze eindelijk uit haar hoekje kwam, waren haar ogen nat van tranen.

„Ik dank je wel, Awdotja Tichonowna!” sprak ze bitter verwijtend. „Toen je nog zo klein was, heb ik je al in de wieg geschommeld. Als je moeder naar het werk was, heb ik op je gepast! En in het jaar vijf en twintig heb ik van de jaarmarkt een gummifluitje en twee gekleurde haantjes voor je meegebracht! Volgens oud gebruik vergeldt men goed met goed, maar bij jullie moderneren geldt, zoals ik zie, een andere orde! En ook daarvoor veel dank, dat je me voor viezerik hebt gezet! Mijn onderdanigste dank daarvoor!”

Ze maakte een diepe buiging en liep naar buiten. Awdotja voelde zich niet lekker, want ze had plotseling medelijden met „Tanja-de-dame”. Maar de melksters lach-

ten: „Nu, die zit! Zelfs het gummifluitje uit het jaar vijf en twintig moest er bij te pas komen!”

Awdotja lachte met de anderen mee, maar in stilte dacht ze: „Je zou denken, dat het opbinden van een koeistaart een kleinigheid was, maar hoeveel onaangenaamheden krijg je er door! Daarvoor moest ik een hele tentoonstelling organiseren. Anders overtuig je de mensen niet.”

Het succesvolle werk in de koestal verheugde Awdotja en hielp haar heen over de moeilijkheden in haar gezin, die zwaar op haar drukten.

Een toevallige ontmoeting bezorgde haar nieuwe onrust en bracht haar voor lange tijd uit haar evenwicht. Awdotja reed met een voorbijkomende vrachtauto naar Oegreen. In het naburige dorp, waar Stepan's moeder woonde, stopte de wagen en kwamen er nog drie vrouwen bij op de wagen. In één van haar herkende zij haar vroegere schoonmoeder Anna en ze school haastig weg achter een paar zakken in de laadbak, om een ontmoeting te vermijden. Anna was nooit op Awdotja gesteld geweest. Zij kon haar niet vergeven, dat zij, een niet meer jonge vrouw met kinderen, Stepan „in haar netten verstrikt” had. Stepan was jonger dan zij en had een jong meisje kunnen trouwen en eigen kinderen kunnen hebben.

De oude hielp haar beide begeleidsters, een oudere vrouw en haar dochter, een heel jong, lief en wat sproetig meisje, in de laadbak klimmen.

„Als de inmaakpotten maar niet stukgaan!” riep het meisje opgewekt. „Moeder, geef me die pot eens aan. Ik zal hem in mijn hand houden. Er zitten bosbessen in, dat is Stepan Nikititsj' lievelingsjam!”

„Aan het breien van wollen sokken ben ik nog niet toegekomen! Ik heb drie knotten wol meegegeven, laat iemand ze voor hem breien!” bedisselde de oude vrouw.

„Maak je maar niet bezorgd, Anna Nikolajewna,

Oljoesjka en ik zullen ze zelf breien! Maak je maar geen zorgen!" sprak de oudere vrouw.

„Zeg hem, dat hij zijn sjaal moet ondoen, hij is zo zwak op de borst!"

„We zullen wel op hem passen!" verzekerde het meisje met een vrolijke en heldere stem.

Toen de vrouwen al op haar plaats en zaten, strekte Anna, als door een plotselinge opwelling gedreven, de handen naar het meisje uit en omhelsde en kustte haar. Haar blik werd teder en veelzeggend. Het meisje beantwoordde haar liefkozing even impulsief. Tot aan haar haarwortels blozend, keek ze haar moeder met verschrikte en gelukkige ogen aan.

Awdotja verstarde. Wat betekende dit? Een stomme zegen? Een woordeloze afspraak, een belofte, waarover te spreken nog voorbarig was?

De motor sloeg aan. De vrouwen gedroegen zich uiterst vriendelijk en spraakzaam en verwierven weldra de sympathie van alle medereizigers.

„Hij moest bij mij inwonen. In het begin heb ik me er tegen verzet en ben ik naar de opperhoutvester gegaan om er tegen te protesteren", vertelde de oudere vrouw goedgehumord. „Maar toen bleek hij zo'n zielsgoed mens te zijn, nou, beter dan een lijfelijke zoon! We waren vandaag in Oegreen. Mijn oudere dochter is daar getrouwd. We hadden besloten bij die gelegenheid zijn moeder eens op te zoeken en een pakje voor hem mee te nemen. Nu, en om eens kennis te maken. Hij is werkelijk een bijzonder goed mens, onze commensaal!"

„Ze hebben hem beloofd in het bosdistrict een huis voor hem te bouwen..." zei het meisje zacht en staarde in de verte.

Vol bittere, smartelijke nieuwsgierigheid bekeek Awdotja haar jong, bijna kinderlijk gezichtje.

In de mengeling van vrees en vreugde, in de tedere en verlangende geluksverwachting van dit meisje herkende

Awdotja zichzelf, haar eerste, nauwelijks ontwaakte en haarzelf nog onbegrijpelijke liefde.

Awdotja's eerste blijdschap was al te gauw geknakt geworden. Alleen de grote kracht van haar liefde en van haar jeugd hadden haar geholpen zich van die slag te herstellen en op Wasili's eerste roep nog éénmaal naar het geluk te reiken.

Stepan is Wasili niet. Stepan zal het hart van het meisje beschermen en de handen niet terugstoten, die ze naar hem uitstrekt.

Onvermoeibaar, onverzadigbaar beschouwde Awdotja het gezicht van het meisje. Wanneer ze een bruid voor haar zoon, voor haar broer of voor haar beste vriend zou hebben moeten uitzoeken, zou haar keuze op juist zo'n vrolijk, liefdallig en openhartig meisje zijn gevallen...

In Oegreen klom Awdotja uit de vrachtauto en keek naar alle kanten om zich heen om een hoekje te zoeken, waarin ze zich, al was het maar voor een ogenblikje, voor de mensen zou kunnen verbergen om alleen te zijn en naar hartelust te kunnen uithuilen. Maar ze vond zo'n hoekje niet.

Ze ging naar de districts-sowjet, daar bleef ze voor een grote wandspiegel staan. Een niet grote vrouw met een krans van fijne rimpeltjes om haar ogen, keek haar uit het glas weemoedig aan.

Een paar dagen later ontving ze een brief van Stepan:

„Mijn lieve Doenja, zoëven hoorde ik, dat je van Wasili bent weggegaan. Ik kan op het ogenblik niet komen. Ze kunnen me op het werk niet missen. Er is op het ogenblik heel veel te doen, want het seizoen loopt op zijn eind. Ik smeed je om mij omgaand alles precies te schrijven. Misschien kom je hier naar toe, of zal ik naar jou toe komen? Ik weet niet, wat ik verder schrijven moet. In afwachting van je antwoord

je je liefhebbende Stepan.”

Awdotja had een slapeloze nacht, maar na vijf uur leg schreef ze de volgende morgen:

„Lieve Stjopa, ik heb Wasja tijdelijk verlaten, omdat er tussen hem en mij een misverstand is ontstaan. Voor altijd met hem breken kan ik niet. Je kunt de kinderen toch niet van hun vader losscheuren? Lleveling, ik smek je, vergeet me en loop je geluk niet voorbij. Wasja is de vader van mijn kinderen, dat kan ik niet wegeijferen, en het misverstand tussen ons zal mettertijd wel uit de weg geruimd worden.”

Awdotja schreef over een „misverstand”, dat „mettertijd wel uit de weg geruimd” zou worden, om te voorkomen, dat Stepan zich illusies zou maken. In werkelijkheid geloofde ze minder dan ooit aan de mogelijkheid zich met Wasili te verzoenen, integendeel, ze vervreemde steeds meer van hem.

Op een avond ontmoette zij Wasili op straat. Hij kwam van Boejanow, waar hij flink gedronken had.

Toen hij Awdotja zag, greep hij haar handen: „Doenja, waarom vergallen we elkaars leven? Doenja!”

Geschrokken rukte ze zich van hem los. Deze éne zin beroofde haar met één slag van haar met zoveel moeite verworven rust. Door twijfel en verwachting gekweld deed zij de hele nacht geen oog dicht.

Had hij die woorden herhaald, had hij ze in nuchtere toestand gesproken, dan zou zij gezwicht zijn en naar hem terug zijn gegaan. Teruggegaan zonder licht of vreugde in haar hart, maar met het verlangen om haar man in alles tegemoet te komen en een nieuw leven te beginnen.

Maar hij herhaalde die woorden niet. En daarna, als ze hem in het kolchoskantoor of op de boerderij ontmoette, was hij nog koeler en sprak hij nog meer kortaf dan vroeger.

Had hij die woorden op straat zo maar in dronkenschap gezegd en weer vergeten, of had hij uit haar

schrik en zwijgend weglopen opgemaakt, dat zij eens en vooral weigerde naar hem terug te keren? Awdotja wist het niet, maar ze was blij geweest, dat hij zijn woorden niet herhaald had, dat ze niet opnieuw over alles zou moeten nadenken en zich kwellen en de nog pijnlijke wonden openscheuren. Alleen iets nieuws, iets dat groter en sterker was dan zij zelf, kon hen helpen het oude te vergeten en het leven van voren af aan te beginnen. Zolang als Awdotja dit grote miste, kon ze het niet over haar hart verkrijgen Wasili tegemoet te komen, ja, de gedachte alleen al aan teruggaan schrikte haar af.

Vroeger was zij bang geweest, dat de kinderen zich in het vreemde huis en zonder hun vader niet gelukkig zouden voelen, maar al gauw was ze van het tegendeel overtuigd.

In Wasilisa's huis, waar het vrolijk toeging en de bezoekers in en uit liepen, voelden de meisjes zich veel gelukkiger dan in de beklemmende atmosfeer van het ouderlijk huis. Wasilisa vertelde hen sprookjes. Aljosja knutselde speelgoed voor hen en ging met hen sleetje rijden, Walentina speelde blindemannetje of kat en muis met hen, en Lena gaf hun boeken om te lezen.

Tot Awdotja's verbazing werden de kinderen, hoewel ze naar hun vader verlangden, rustiger en evenwichtiger. In hun gesprekken doken nieuwe woorden en onderwerpen op.

Bijzonder ontvankelijk was Doenjasja, die Wasilisa's grote familie voortdurend aan het lachen maakte. Toen Walentina uit Oegreen een rubberhaan voor haar meebracht, hield Doenjasja het hoofd op zij, bekeek de haan van onder tot boven en zei op de manier van Awdotja: „Het exterieur is niet zonder...”

Ze sprak zelfs haar eigen politieke overtuigingen en plannen uit: „Maar Churchill is een erg slechte vent!” verklaarde ze op een keer bij het avondeten. „Als ik groot ben, zal ik hem weggagen!”

„Waar wil je hem dan heen jagen?” vroeg Walentina belangstellend.

Doenjasja antwoordde zonder aarzelen: „Naar de Sahara”.

„En wat moet hij daar doen?”

Ook nu was Doenjasja niet om een antwoord verlegen, over Churchill's lot had ze al van te voren beslist: „Hij moet windmolens bouwen, die het water uit zee naar onze boerderij pompen!”

„Ze haalt alles door elkaar!” lachte Walentina. „Churchill — dat heeft ze van Aljosja — de Sahara — van Lena en de windmolens, die water pompen voor de boerderij, dat is de moeilijkheid, waar Awdotja en ik dikwijls over spreken.”

Kort na haar terugkeer uit de stad hield Awdotja op verzoek van Walentina een voordracht voor de jeugd om verslag uit te brengen van wat ze op de cursus had geleerd.

Met behulp van Lena en Aljosja vervaardigde ze tabellen en tekeningen en stond er op, dat ze haar voordracht in de school zou kunnen houden.

„Ik heb een schoolbord nodig, en er moeten banken zijn met inktpotten, zodat ze notities kunnen maken.”

Praskowja kwam ook naar de voordracht luisteren. Ze had een vreselijke angst, dat Awdotja zich zou blameren. Katjoesja en Doenjasja zaten op de achterste bank naast Praskowja en keken vol trots rond. Iedere nieuw aangekomene moest van Doenjasja horen: „Vandaag is onze mammie schooljuffrouw.”

Toen iedereen zat, ging Awdotja naar het bord. Ze droeg een nieuwe, mooie, satijnen blouse met stipjes. Haar wangen gloeiden van opwinding. Met haar smal, rosig gezicht en de grote ogen zag ze er heel jong uit.

„Ik ben benieuwd hoe ze het er af zal brengen”, dacht Walentina. „Ze is een onschatbare werkkraft, maar niet

erg welbespraakt. Nu, ze zal er zich wel doorslaan. En wat ze niet weet, zal ik wel aanvullen."

Awdotja bewoog een paar maal de lippen, alsof ze wilde spreken, maar niet kon. Maar juist toen de toencorders ongerust over haar begonnen te worden, begon ze plotseling rustig en kalm:

„Aardappels en graan, paarden en koeien... alles wat wij nodig hebben om te leven, alles wat de mensen voedsel en welvaart verschaft, al dat is door het werk van mensenhanden geschapen. Als je naar je handen kijkt", ze stak haar vlakke handen uit, „hoe klein zijn ze dan! Wat kunnen die presteren? Maar als je er over nadenkt, als je geleerde mensen hoort praten, als je om je heen kijkt, dan bekom je niet meer van je verbazing: wat hebben ze al niet tot stand gebracht! Langs welke weg verandert men koeien, die weinig melk geven, in twaalfliter-koeien en nietige aardappeltjes in aardappelknollen, die een halve kilo per stuk wegen? Dat bereikt men allemaal langs dezelfde weg of liever langs een dubbele weg: teeltkeus en opvoeding..."

„Doenjasja, schat!" dacht Walentina geroerd. „Dat is de leer van Mitsjoerin in een notedop."

Doenja ging intussen voort: „Door middel van opvoeding kun je invloed uitoefenen op de eigenschappen en kenmerken van iedere willekeurige plant. We hoeven niet lang naar een voorbeeld te zoeken. Herinner jullie je hoe ze in de naburige kolchos „Morgenrood" vroegrijpe wittekool hebben gekweekt. Zij kweekten ze in potjes van turfmoel. In het hele district was er verleden jaar Juni nog nergens wittekool, maar zij brachten ze bij tonnen naar de markt. Vroege kool was toen een zeldzaamheid. Ze vlogen weg, en er werd grof geld voor betaald."

Awdotja sprak een heel uur lang, en allen luisterden met onverflauwde aandacht. Allen waren opgetogen over de voordracht; alleen op Tatjana, de leidster van de

moestuinbrigade, had die een onverwachte uitwerking. Bij ieder woord, dat Awdotja zei, werd haar gezicht donkerder. Ze keek de spreekster met onverholten woede aan en wierp van tijd tot tijd gekrenkte en verwijtende blikken op Walentina. Nauwelijks was Awdotja uitgesproken of Tatjana stond op en riep met overslaande stem: „En nu, nu de voordracht afgelopen is, verzoek ik jullie mij als brigadeleidster te ontslaan! Ik wil geen brigadeleidster meer zijn, en daarmee uit!”

Ze ging zitten, boog haar hoofd en trok haar hoofddoek zo ver naar beneden, dat haar gezicht bedekt werd.

Niemand had verwacht, dat de voordracht die uitwerking zou hebben. Allen spraken opgewonden door elkaar:

„Dat is nu toch het toppunt!”

„Wat is er met jou aan de hand, Tanjoesja? Ben je gek geworden?”

„Wat is dat voor onzin? Wat bezielt haar?”

Awdotja ging naar Tatjana toe: „Tanjoesja, wat heb je?”

Tatjana boog haar hoofd nog dieper en zweeg.

„Tanjoesja, luister je, Tanjoesja? Wat is er aan de hand? Ik kan er niet uit wijs worden...”

Awdotja legde haar hand op de schouder van het meisje. Tatjana duwde die weg en hief het hoofd op. Haar ronde wangen waren vlammend rood en nat van tranen. Haar grote, blauwe ogen fonkelden van gekrentheid en woede. Tatjana had begrepen, dat haar verborgen „talent”, waar ze zo ongeduldig op wachtte, zich juist in deze vroege groente kon openbaren. Ze stelde zich levendig voor, hoe in de moeilijke dagen voor de nieuwe oogst duizenden in de leeg geworden kas van de kolchos zouden stromen, door haar, Tatjana, verschaft. Over de potjes van turfmolm voor het telen van kweekgroenten had ze gelezen, maar zich niet gerealiseerd, hoe belangrijk dat kon worden, en ze ergerde zich over zichzelf, over Awdotja en over Walentina:

„Dank je wel, Doenjasja, dank je wel! En U ook wel bedankt, Walentina Alexejewna! Ze hebben mij tot brigadeleidster gekozen, en ik, domme gans, heb vertrouwd en geloofd, dat ze mij zouden bijbrengen, wat ik niet wist, zodat ik mij niet zou blameren; dat ze me zouden inlichten, zodat ik door de anderen niet als een domoor beschouwd zou worden! Maar jullie! . . . Had U mij niet kunnen uitleggen, tante Doenja, dat het er zo en zo mee stond? Had U mij niet kunnen zeggen: 'Tanjoesja, maak potjes van turfmoel en zaai vroege groenten'? Je hebt over Doemka naar de zuivelcentrale geschreven! De rantsoenen heb je uitgerekend en haast iedere dag alle mogelijke raad gegeven, maar om de moestuinbrigade bekommer je je niet! En U, Walentina Alexejewna, U wil ik helemaal niet zien! Blijf me van het lijf! Jullie beweren, dat „Morgenrood” duizenden aan de vroege kool heeft verdiend! En zouden wij dat dan niet kunnen? Zijn wij dommer dan zij? Ach, hadden ze me dat maar twee weken geleden gezegd, dan had ik alles voorbereid! Maar nu? We zijn al bezig de groenten te zaaien! We hadden duizenden kunnen verdienen, maar we hebben ze door onze vingers laten glijpen! Hartelijk bedankt, jullie allebei!”

Tatjana ging zitten en liet haar tranen de vrije loop. Ze huilde toornig, beet zich op de volle lippen en fronste de donkere wenkbrauwen.

Awdotja en Walentina voelden zich schuldig en wisten zich voor het ogenblik geen raad. Walentina zat tot over haar oren in het werk voor de voorbereiding voor de graanuitzaai. Door haar beroep en door haar voorliefde bemoeide ze zich het meest met de akkerbouw, maar dat verontschuldigde haar niet en ze kon het zichzelf ook niet vergeven, dat ze de moestuinbrigade zo uit het oog verloren had.

„Tanjoesja, ik beken mijn schuld, ik had mijn handen vol met de akkerbouw en heb daardoor de groentekwe-

kerij vergeten", zei ze berouwvol tegen Tatjana. „Ik leg mijn schuldig hoofd in je handen.”

„En wat moet ik met jouw hoofd beginnen? Daar kan ik toch geen kool op kweken?” snikte Tatjana grimmig.

„Tanjoesja, alles is nog niet verloren! Zaai de kweekplantjes in broeibakken, dan zullen we ze samen in turf-molmpotjes uitzetten!”

„Maar waar haal ik die potjes vandaan?”

„Die zullen we maken!”

„Wanneer? Doenjasja zegt, dat ze ze in „Morgenrood” al in de winter hebben gemaakt!”

„Maar wij zullen ze in één week maken! Ik alleen zal met Awdotja vijfhonderd stuks leveren! Dan hoef je niet meer boos op ons te zijn! Schei nu eindelijk uit met huilen! Buiten vriest het nog! Tot je geluk houdt de winter nog aan, zodat we het me je kool wel klaarspe-
len!”

Maar Tatjana, die wel merkte, dat haar tranen grote indruk maakten, hilde al maar heviger.

„Aljosja, vooruit, we zullen meteen een komsomol-vergadering beleggen!” stelde Walentina voor. „De komsomolsen zijn allemaal hier. De overige aanwezigen nodigen wij ook uit er aan deel te nemen. Laten we over deze kwestie een besluit nemen!”

Aljosja opende de vergadering.

„Wij stellen voor, dat iedere komsomol en ieder lid van de kolchos, die zich van zijn verantwoordelijkheid bewust is, de volgende twee of drie dagen minstens driehonderd potjes van stalmest en turf-molm levert”, sprak Walentina. „De turf zal Wasili Koezjmitsj morgen meteen laten aanvoeren. Stalmest en kunstmest hebben we, we zetten twee, drie nachten door, en klaar is Kees! Het benodigde gereedschap zal Aljosja maken.”

Walentina's voorstel werd lang en druk besproken. Iedereen mengde er zich in, alleen Tatjana niet. Zij had een zeer originele manier om de discussie te beïnvloe-

den: sprak iemand zich voor het voorstel uit, dan zweeg ze, maar was iemand er tegen; dan barstte ze opnieuw in luid snikken uit.

Eerst toen Walentina's voorstel aangenomen was, werd ze rustig en zei: „En hoe staat het met de broeibakken? Als we de zaailingen in potten uitzetten, hebben we meer broeibakken nodig. We hebben ze wel, maar we hebben er geen ruiten voor.”

Opnieuw ontspoon zich een stormachtig debat.

„Petroenja, kom eens even buiten! Het gaat om iets heel belangrijks!” riep Frosja midden in het lawaai met een knipoogje tegen Pjotr.

De twee gingen naar buiten.

Xenofontowna zat stil vergenoegd aan tafel, met de samowar voor zich, en vermoedde niet, welk onheil zich boven haar hoofd samentrok. Ze was in een uitstekende stemming; ze was die morgen met Frosja naar de markt gereden om witte kaas, zure room en ingemaakte paddestoelen te verkopen. Ze had veel plezier in Frosja gehad, omdat die zo gewiekt in de handel bleek. Als een duivelin pingelde ze om iedere kopeke, liet de klanten weggaan, riep ze weer terug, knipoogde tegen de mannen en prees, zonder haar stem te ontzien, haar waren zo luid aan, dat je het een kilometer ver kon horen. Ze voerde een complete comédie op, in de éne scène speelde ze de gekrenkte over de gierigheid van de klanten, in de andere de hoogmoedige en dan weer de toegeeflijke en onmiddellijk daarop de onbuigzame. Xenofontowna hield zichzelf voor een ervaren marktkoopvrouw, maar nu hield ze zich op de achtergrond en beperkte er zich toe, haar dochter stom te bewonderen. Terwijl ze nu naar oud gebruik haar thee uit een schoteltje slurpte, dacht ze met plezier aan Frosja's talenten en zei tot zichzelf: „Dat meisje is goud waard! Vijftig roebel meer dan anders heb ik ontvangen en alles door haar. Ja, die heeft verstand van zaken doen!”

Op hetzelfde oogenblik stormde Frosja de kamer binnen, verdween zonder een woord te zeggen in de bergkamer, waar Xenofontowna's waardevolste schatten lagen opgestapeld, en daaruit sleepte ze de ene reusachtige vensterruit na de andere en overhandigde die allemaal aan Pjotr.

Het vorige jaar, toen Frosja een aanzienlijk sommetje voor haar aardappelen had gemaakt, wilde ze in haar vensters grote spiegelruiten laten zetten, die niet door kruislatten verdeeld behoeven te worden. Zulke vensters waren in de voorstad-kolchos, waar Frosja een getrouwde vriendin had wonen, zeer in de mode. En Frosja praatte niet lang over pronkvensters van onversneden spiegelglas, dat lag niet in haar aard, maar ze kocht kort en goed bij de glazenmaker voor duur geld grote ruiten. Een volle duizend roebel had ze er voor uitgegeven.

Toen Xenofontowna er van hoorde, hilde ze eerst over Frosja's spilzucht, maar kalmeerde al spoedig. Vensterruiten waren levend kapitaal — je moest helemaal naar de stad rijden om ze te gaan kopen — en Xenofontowna zat in het dorp zonder concurrentie. Ze kon voor een stuk vensterglas vragen, wat ze wilde.

Maar nu ze zag, dat Frosja dit levend kapitaal wegsleepte, verslikte ze zich in haar thee en vroeg haastig: „Wat moet dat?”

„Voor de kolchos.”

„Wat krijg je er voor?”

„Zeur niet, moeder, met je overblijfselen uit het verleden!” antwoordde Frosja trots. „Laten we gaan, Petro!”

Frosja verdween even bliksemsnel als ze was opgedoken. Xenofontowna bleef onbeweeglijk zitten, geheel overdonderd door dit plotseling komen en gaan. Ze kon haar dochter, die Frosja met haar twee verschillende ogen, die toch van haar eigen vlees en bloed was, maar een volkomen ander en raadselachtig karakter had, met de beste wil van de wereld niet begrijpen.

„Almachtige God!” fluisterde ze verward. „Wat is dat voor een meid?! Op de markt voert ze een hele scène op voor één kopeke, maar ze smijt duizenden weg, alsof het niets was!”

Toen Frosja en Pjotr in de vergadering terugkwamen, met in hun handen reusachtige, manshoge ruiten, die ze als schilden voor zich uit hielden, waren allen stom verbaasd.

„Ik verzoek de komsomolvergadering dit geschenk van mij aan te nemen”, sprak Frosja hoogdravend.

„Frosjoesjka!” Tatjana stortte zich op Frosja om haar te zoenen. Deze stak haar genadig de ronde wang toe.

Walentina deed alles, wat ze kon, om haar fout weer goed te maken. De volgende dag had ze al een schikking getroffen met een kolchos in de buurt, die veengrond bezat en reed er zelf met voerlieden en komsomolsen naar toe, om de turf te halen. Daarna hield ze een kleine voordracht voor de schoolkinderen. De volgende avond was het leegstaande huisje, dat voor het afwerken van het vlas was gebruikt, tot barstens vol met mensen. De komsomolsen waren gekomen, de schoolkinderen met Lena aan het hoofd, en ook Walentina met Praskowja en Wasilisa. Op planken, die in rijen boven elkaar lagen, stonden honderden verse potjes van stalmest en turf-molm te drogen.

Tatjana haalde met haar kool alle mogelijke toverkunsten uit. Ze bestrooide de potjes met as, om te voorkomen, dat de zaailingen uitwassen zouden krijgen. Ze liep aldoor met een thermometer rond, die ze tot verwondering van de kolchosboeren nu eens in de grond en dan weer in de kieren van de broeibakken stak.

Toen de eerste kiemen zich vertoonden, ging ze er toe over de broeibakken op een kier te openen.

„Tanjoesja, je loopt te hard van stapel, de zaailingen zullen bevriezen!” waarschuwde Walentina haar.

„U en Doenja hebben toch zelf gezegd: selecteren

en opvoeden? Ik heb dicht gezaaid, dichter dan nodig is. De zaailingen, die van kou sterven, verwijder ik en zaai in hun plaats andere. Die het uithouden, zullen sterk en tegen de kou bestand zijn, met één woord geselecteerd!”

Zij verzorgde haar zaailingen als een kloek haar kuikens. Dan opende ze, dan weer sloot ze de ramen, ze trok zwakke plantjes uit en zaaide in de plaats daarvan nieuwe en mestte en begoot ze.

Bij dit alles volgde ze een bepaald systeem, waarvan een oningewijde niets begreep. In de éne kas kweekte ze zaailingen met kalibemesting, in de andere zonder mest. In het eerste bed groeiden de planten, die het meest tegen de koude bestand waren, daar liet ze de ramen het langst openstaan, en bij het tweede, waarin het het warmst was, deed ze de ramen zeldener open.

Ze kende haast elke zaailing individueel en gaf ze zelfs namen. Eén sprietje doopte ze „de jonge pionier”, omdat het als eerste de aarde doorboord had en zijn blaadjes had ontvouwd.

Verscheidene weken lang kon je met Tatjana over niets anders praten dan over wittekool. Ze viel Wasili eindeloos lastig: dan had ze stromatten nodig, dan weer dringend kalimest, even later beviel haar de rakker niet, die voor de kool bestemd was, en verlangde ze onder tranen een andere op de zonzijde van de heuvelhelling.

„Je maakt er een gewoonte van met huilen je zin door te drijven”, zei Wasili half voor de grap half in ernst. „Je hebt je turfmolmpotjes bij elkaar gehuild en het glas voor je bedden bij elkaar gehuild. Ja, we hebben je verwend, meisje!”

Tatjana keek hem schuins lachend met betraande ogen aan. Ze was in werkelijkheid helemaal niet huilerig van aard en gebruikte haar tranen eenvoudig als „middel om druk uit te oefenen”, een middel, waarmee ze zich al dikwijls uit de moeilijkheden had gered.

„Almachtige God!” fluisterde ze verward. „Wat is dat voor een meid?! Op de markt voert ze een hele scène op voor één kopeke, maar ze smijt duizenden weg, alsof het niets was!”

Toen Frosja en Pjotr in de vergadering terugkwamen, met in hun handen reusachtige, manshoge ruiten, die ze als schilden voor zich uit hielden, waren allen stom verbaasd.

„Ik verzoek de komsomolvergadering dit geschenk van mij aan te nemen”, sprak Frosja hoogdravend.

„Frosjoesjka!” Tatjana stortte zich op Frosja om haar te zoenen. Deze stak haar genadig de ronde wang toe.

Walentina deed alles, wat ze kon, om haar fout weer goed te maken. De volgende dag had ze al een schikking getroffen met een kolchos in de buurt, die veengrond bezat en reed er zelf met voerlieden en komsomolsen naar toe, om de turf te halen. Daarna hield ze een kleine voordracht voor de schoolkinderen. De volgende avond was het leegstaande huisje, dat voor het afwerken van het vlas was gebruikt, tot barstens vol met mensen. De komsomolsen waren gekomen, de schoolkinderen met Lena aan het hoofd, en ook Walentina met Praskowja en Wasilisa. Op planken, die in rijen boven elkaar lagen, stonden honderden verse potjes van stalmest en turf-molm te drogen.

Tatjana haalde met haar kool alle mogelijke toverkunsten uit. Ze bestrooide de potjes met as, om te voorkomen, dat de zaailingen uitwassen zouden krijgen. Ze liep aldoor met een thermometer rond, die ze tot verwondering van de kolchosboeren nu eens in de grond en dan weer in de kieren van de broeibakken stak.

Toen de eerste kiemen zich vertoonden, ging ze er toe over de broeibakken op een kier te openen.

„Tanjoesja, je loopt te hard van stapel, de zaailingen zullen bevriezen!” waarschuwde Walentina haar.

„U en Doenja hebben toch zelf gezegd: selecteren

en opvoeden? Ik heb dicht gezaaid, dichter dan nodig is. De zaailingen, die van kou sterven, verwijder ik en zaai in hun plaats andere. Die het uithouden, zullen sterk en tegen de kou bestand zijn, met één woord geselecteerd!”

Zij verzorgde haar zaailingen als een kloek haar kuikens. Dan opende ze, dan weer sloot ze de ramen, ze trok zwakke plantjes uit en zaaide in de plaats daarvan nieuwe en mestte en begoot ze.

Bij dit alles volgde ze een bepaald systeem, waarvan een oningewijde niets begreep. In de éne kas kweekte ze zaailingen met kalibemesting, in de andere zonder mest. In het eerste bed groeiden de planten, die het meest tegen de koude bestand waren, daar liet ze de ramen het langst openstaan, en bij het tweede, waarin het het warmst was, deed ze de ramen zeldener open.

Ze kende haast elke zaailing individueel en gaf ze zelfs namen. Eén sprietje doopte ze „de jonge pionier”, omdat het als eerste de aarde doorboord had en zijn blaadjes had ontvouwd.

Verscheidene weken lang kon je met Tatjana over niets anders praten dan over wittekool. Ze viel Wasili eindeloos lastig: dan had ze stromatten nodig, dan weer dringend kalimest, even later beviel haar de akker niet, die voor de kool bestemd was, en verlangde ze onder tranen een andere op de zonzijde van de heuvelhelling.

„Je maakt er een gewoonte van met huilen je zin door te drijven”, zei Wasili half voor de grap half in ernst. „Je hebt je turfmolmpotjes bij elkaar gehuild en het glas voor je bedden bij elkaar gehuild. Ja, we hebben je verwend, meisje!”

Tatjana keek hem schuins lachend met betraande ogen aan. Ze was in werkelijkheid helemaal niet huilerig van aard en gebruikte haar tranen eenvoudig als „middel om druk uit te oefenen”, een middel, waarmee ze zich al dikwijls uit de moeilijkheden had gered.

De kweek gedijde opperbest. De kleine, kroezige, stevige plantjes waren een vreugde voor de ogen van alle groentekwekers.

Op zekere dag viel er late voorjaarssneeuw, en toen klopte Matwejewitsj opgewonden bij Wasili aan.

„Nu heeft ze de kweek geruïneerd, die verdomde meid! Een hele kas heeft ze laten bevriezen, vast en zeker! Ach, en hoe mooi waren die zaailingen niet opgegroeid! Het was een lust om te zien!”

„Waarom denk je, dat ze ze geruïneerd heeft?”

„Heel eenvoudig! Ik kwam langs de kassen en toen zag ik, dat er een raam open stond en er sneeuw op de plantjes lag. Ik heb er tegen Tatjana wat over gezegd, maar ze hield me de thermometer onder mijn neus en wilde nergens naar luisteren!”

Wasili liet Tatjana halen.

„Wat doe je nu toch met de kweek? Waarom bescherm je die niet tegen de sneeuw? Denk je, dat we daarvoor turfmoel gereden hebben en de broeikassen gerepareerd, om jou de boel te laten ruïneren?”

„O, ze worden door mij met de klok en de thermometer opgeweekt” antwoordde Tatjana slagvaardig.

„Maar pas op, dat je ze niet dood kweekt!”

„Ik weet wat ik doe; het was vandaag twee graden onder nul — dat kunnen ze verdragen.”

Tegenover de anderen had ze zich groot gehouden, maar thuis, toen ze alleen was, kreeg de onrust haar te pakken.

Alexej wilde al naar bed gaan, toen er iemand aan zijn naam klopte. Hij ging naar buiten en zag in de maanschijn op de stoep Tatjana staan, die hem met grote ogen smekend aankeek.

„Aljosja, asjeblieft, ga met mee naar de broeibakken!”

„Wat is er aan de hand? Waarom moeten we midden in de nacht naar de broeibakken gaan?”

„Ik ben bang, Aljosja. . . Misschien bevroren de zaailingen!”

„Ben je bang, dat de hele kweek zal bevroren?” vroeg Alexej verontrust.

„Nee, dat niet, Aljosjenka, alleen de eerste bak. Van die bak zou het mij het meeste spijten. Dat is zagezegd mijn proefbak, daar staan de plantjes in, die het best tegen de kou bestand zijn! Kom mee, Aljosjenjka, laten we gaan kijken! Als er iets gebeurt, dan kom ik alleen niet meer naar huis. Dan ga ik in die eerste bak liggen en sta niet meer op!”

Alexej nam een lantaarn, en ze gingen op weg. Het lopen viel hen moeilijk; de modderige grond was overdag ontdooid en in de loop van de nacht weer bevroren, en de weg was oneffen en hobbelig. Een straffe, vochtige lentewind zwoefte hen in het gezicht en deed de lantaarn in Aljosja's hand schommelen.

Ze liepen zwijgend en haastig.

Over de broeibakken lag een ondoordringbare duisternis. Het licht van de lantaarn spiegelde zich in de ruiten, zodat men bijna niet zien kon, wat er onder verborgen was. Eindelijk zagen ze in de duisternis een krachtig sprietje in de hoek van de broeibak.

„De jonge pionier”, fluisterde Tatjana.

„Wat voor een jonge pionier?” vroeg Alexej, die er niets van begreep.

„De allereerste kiem, die uitgekomen is, heb ik zo genoemd. Hij staat rechtop! Moet je kijken, Aljosja, hij is niet geknakt! Hij staat rechtop!”

„Misschien knakt hij pas later om, niet zo direct.”

„Help me, Aljosjenjka, de broeibakken met matten af te dekken.”

„Eerst laat je ze bevroren en dan dek je ze met matten af! Je weet zelf niet, wat je wil! Laten we liever naar huis gaan, komt tijd, komt raad!”

Maar Tatjana's onrust zocht een uitweg. In het don-

ker wist ze de matten te vinden en dekte de bakken af. Die nacht sliep ze slecht en de volgende morgen holde ze dadelijk naar de broeibakken. Toen ze er vlak bij was, kneep ze haar ogen dicht, omdat ze bang was iets verschrikkelijks te zullen zien. Daarop telde ze in zichzelf „één-twee-drie” en deed haar ogen open. De zaailingen stonden precies zo recht op en stevig als de vorige dag. Slechts een paar sprietjes lagen verwelkt op de grond. Opgelucht ging ze stil op de rand van de broeibak zitten en bekeek zorgvuldig elk blaadje.

De akkerbouw-groepen reden voorbij. De mensen wipten een ogenblik de moestuin binnen, om te horen hoe het er mee stond.

„Nu, hoe staan ze er bij?” vroeg Frosja bazig. Sedert ze de groentekwekersbrigade het glas geschonken had, hield ze zich als de voornaamste eigenares van de broeibakken.

„Goed”, antwoordde Tatjana zacht.

„Pas op, dat je me de zaailingen niet laat bevriezen! Zelfs Matwejewitsj maakte er zich ongerust over!” be-dilde Frosja.

„Matwejewitsj en Aljosja waren er intussen ook bij gekomen.

„Staan ze?” vroeg Matwejewitsj verwonderd.

„Ja.”

„Ongelooflijk! Ze zijn dus niet bevroren!”

„Ik heb ze goed opgevoed!” Tatjana drukte haar wang tegen een ruit. „Ze staan, mijn lievelingen, ze staan, mijn flinke, snoezige kereltjes!”

„Je hoeft ze niet te zoenen!” lachte Pjotr. „Dan kun je mij beter zoenen! Vooruit, jongens, we gaan!”

Nauwelijks waren de akkerbouwers weggegaan of Awdotja dook tussen de bedden op.

„Nou, hoe staat het er mee, Tanjoesja? Zijn ze niet bevroren?”

„Wel nee, ze zijn springlevend!”

De voorjaarszon spiegelde zich in de ruiten van de broeibakken. Awdotja bukte zich en kneep de ogen half dicht om onder de ruiten iets te kunnen onderscheiden. „De zon verblindt je, je kunt niets zien!” zei ze, maar plotseling, toen ze de plantjes zag, riep ze verrukt uit: „Ach, wat gelijkmatig, wat vrolijk, wat zijn ze al groot geworden!”

De gedrongen, groene zaailingen rekten zich naar de zon en spreidden de nietige blaadjes uit. Je voelde zulk een vitaliteit in hun veerkracht, dat Awdotja er lange tijd haar blik niet van kon afwenden. Toen haar ogen zich eindelijk verzadigd hadden, ging ze weg, haar duizenden plichten tegemoet. Maar de hele dag zag ze in haar geest de vochtige aarde met de resten van de sponsachtige sneeuw, de zon, die in de ruiten van de broeibakken weerspiegelde, en het sappige groen van de stevige, kleine blaadjes.

„Waarom gaan ze me niet uit de gedachten? Ze staan me steeds voor ogen!” dacht Awdotja. „De vorst kon hen niet deren en ook dat we zo laat zijn, heeft hen niet geschaad. Ze hebben de aardkorst doorbroken en groeien onweerstaanbaar, ondanks alles. Het is alsof ze iets goeds voorspellen. Wie voorspellen ze iets goeds? Onze kolchos? Of misschien wel mijzelf?... O nee! Aan mijzelf mag ik niet denken!” Zij verjoeg haastig deze gedachte aan zichzelf, verdreef die naar de uiterste hoek van haar hart en verzegelde die daar met zeven zegels. „Zij voorspellen onze kolchos — een goed jaar!”

Hoofdstuk II

TEMPO

De vergadering naar aanleiding van het Februari-Plenum maakte de ommekeer, die zich in de kolchos aan het volstrekken was, definitief. De „stropen”, waar Wassili zo het land aan had, raakten uit de mode. Daarente-

gen kwamen de mensen nu in drommen naar de vlaskamer. De benaming Vlaskamer gebruikte men nog uit oude gewoonte, maar het vlas was al lang afgewerkt en geleverd. Er werden daar nu alle mogelijke extra werkjes gedaan. De zeven en zeefdoeken werden er bewaard, en 's avonds kwamen de komsomolsen er om voor de zaadkwekerij de beste zaden uit te zoeken, en Aljosja hield er de agrominimum-kring, de melksters naaiden er werkkieken, handdoeken en neteldoekse gordijnen voor de koeienstal, en de oudere mannen repareerden er het paardentuig.

Wasili had het gevoel alsof ze lange tijd met inspanning van alle krachten hun schouders tegen een piepende vrachtwagen gezet hadden, die niet van zijn plaats te bewegen was, maar die plotseling, éénmaal aan het rollen geraakt, met onverwachte snelheid voortreed.

Het verbazingwekkendste was wel de bijna ongelooflijke vaart, die in alles kwam. Wasili begreep wel, dat dit in de aard van de zaak lag en dat alles rondom daartoe bijdroeg; dat de krachten en ervaringen van de kolchos niet nieuw geschapen, maar als het ware uit de slaap gewekt waren, maar niettegenstaande dit verbaasde hij zich steeds weer over de wonderbare verandering.

Nog maar korte tijd geleden lagen er op de zaadzolders alleen maar kleine, ongezuiverde korrels, loeiden in de stal klagelijk de door gebrek aan voer vermagerde koeien, zwierf in de schuur wanordelijk het beschadigde gereedschap rond en gingen de mensen traag en te laat aan het werk. Maar nu was alles veranderd. Het zaai-goed, dat ze hadden geruild, was groot en zuiver, de koeien kwamen bij van het hooi, dat deels gekocht en deels door de staat gratis verstrekt was; de herstelde gereedschappen stonden ordelijk in de schuur, en de mensen gingen punctueel op tijd naar hun werk.

Natuurlijk had de kolchos nog met ontelbare moeilijkheden te kampen, maar er was ook al veel, dat vroeger

onbekend was en dat zelfs de beste tijden in de schaduw stelde. Zo had de kolchos vroeger nooit electromotoren of sproei-installaties bezeten en ook nog nooit over zo'n grote voorraad kunstmest beschikt.

Het nieuwe voorjaar stond in het teken van de machines en van de hoge agrotechniek.

Wasili maakte zich gereed om met een anderhalf tons vrachtauto van het MTS mee te rijden naar Oegreen, naar een voordracht over de internationale toestand, die een lector van het districts-partijcomité voor het kader van de partij zou houden. Hij liep op zijn gemak naar de voorraadschuur, waar de vrachtauto tankte.

Het was begin April. De lente streed met de winter, die nog niet wijken wilde. Het sneeuwde nog hard als in de winter, maar de lucht was vochtig en warm. Zware, natte vlokken vielen traag uit de bewolkte hemel. Voor de gereedschapsschuur vertraagde Wasili zijn schreden en tastte naar zijn sleutelbos. Hij haalde de sleutels te voorschijn, veegde de sneeuw van zijn wimpers en wenkbrauwen, kneep de ogen toe, keek de straat af, waar de vrachtauto te midden van een bedrijvige menigte stond, en liep vast besloten op de schuur toe.

Hier stonden de spiksplinternieuwe machines, die de kolchos door bemiddeling van het districts-partijcomité op crediet ontvangen had: een sorteermachine, een maai-bindmachine, twee electromotoren en een elektrische sproei-installatie. Wasili had ze de vorige week meegebracht en voelde sedert dien onophoudelijk hun aanwezigheid, zoals men de aanwezigheid van een geliefd mens voelt. Hij onderbrak dikwijls zijn werk en maakte zonder noodzaak de schuur, waarvan hij niemand de sleutels toevertrouwde, open. Hij wandelde tussen de machines heen en weer en verheugde zich moederziel alleen over zijn schatten. Ook deze keer kon hij de verleiding niet weerstaan, draaide het reusachtige slot open en trad binnen. De troebele streep licht, die door de deur naar binnen viel,

deed in het halfduister het metaal van de machines geheimzinnig glanzen. Zij stonden er onbeweeglijk, zwaar en slaperig bij, maar toch bereid om te leven en te handelen. Zelfs in hun rust speurde men de sluimerende, onstuimige kracht, die Wasili zo aantrok.

Hij hield van machines sinds hij lang geleden voor het eerst een tractor had gezien. Met de jaren veranderde de liefde in een levensbehoefte. De grond leek hem zonder machines even leeg en verlaten als een huis zonder mensen. Terwijl hij de machines bekeek, stelde hij zich het lang verbeidde ogenblik voor, waarin de electromotoren zouden zijn gemonteerd en de sorteerder en de dorsmachine elektrisch aangedreven zouden worden. De droom van de nieuwe dorsvloer en het elektrisch dorsen naderde elke dag meer zijn verwezenlijking. Eens waren de ruwe boomstammen in de houtaankap, die Wasili op die vroege, donkere winterochtend bij het licht van zijn zaklantaarn had bekeken, de enige realiteit. Nu lagen die stammen netjes vierkant gekapt tegen de heuvel opgestapeld, terwijl hier in de schuur de electromotoren stonden. Wasili had hun geronk, hun hartslag nog niet gehoord, maar hij kon reeds hun gladde, koude oppervlakte betasten en alle onderdelen bekijken. Hij dekte hen tegen het stof met schone zakken toe.

Hij verliet de schuur, en zijn gezicht deed door een uitdrukking van tevredenheid, geheimzinnigdoenerij en schalksheid denken aan het gezichtje van de kleine Doenjasja, als ze met een lekkertje in haar hand en het kopje scheef gehouden, listig en geheimzinnig zei: „Raad eens wat ik heb. . .”

Hij kwam bij de vrachtauto aan gelijktijdig met Walentina en de directeur van het MTS, de logge Prochartsjenko, met z'n snor als een walrus.

Het MTS was drie maanden geleden naar een nieuw gebouw overgebracht, en Prochartsjenko was gekomen om de laatste machines en gereedschappen te halen.

„Instappen! We gaan weg!” zei hij. „Wil jij in de cabine, Walentina?”

„Nee, oompje, ik ga liever in de laadbak. Ik houd er niet van om in een kastje te zitten.”

„Nou, dan ga ik er zelf maar in!”

Prochartsjenko nam haar op en zette haar met één zwaai in de auto. Hij was een verre bloedverwant van Walentina en behandelde haar nog precies zoals twintig jaar geleden.

Wasili ging naast een onbekende vrouw zitten. De zwaar beladen, licht wiegende wagen draaide de brede straatweg op, die door de akkers liep.

Wasili zweeg. De aanblik van de nieuwe machines in de schuur en de gedachten aan het eendrachtige werk van de laatste dagen, dat zo vlot verliep, brachten hem in een vreedzame, behagelijke stemming. Hij zat op zijn gemak in de laadbak en peinsde met de naïeve zelfgenoegzaamheid, die eens zijn zwakte was geweest: „Zulk een omzwaai in de kolchos veroorzaken, is dat soms geen prestatie? Nog geen half jaar is verlopen sedert ik de leiding heb overgenomen, maar hoeveel is er in die tijd niet verbeterd! Waar je ook kijkt, overal vooruitgang en succes! We hebben ons voor de uitzaai uitstekend voorbereid. Het zaaigoed is gezuiverd en gesorteerd, de inventaris gerepareerd, de stalmest naar het land gereden, de kunstmest klaargemaakt, de tweede generator in de centrale gemonteerd, terwijl ook de machines al klaarstaan! Dat noem ik de zaak nog eens goed aanpakken! Niet iedereen zou dat voor elkaar krijgen. Een voorzitter, die een achterlijke kolchos ophaalt, is een kracht, een respectabel persoon in het district. Niet voor niets interesseert Petrowitsj zich zo voor onze kolchos!”

Hij vergat intussen, dat de secretaris van het districtscomité hem geholpen had de generator en de machines op crediet te krijgen en dat men op het zaad-inkoopbureau zijn zaaigoed, dat niet aan de eisen voldeed, tegen

volwaardig had ingeruild. Opgeblazen van trots zag hij in alles alleen maar het resultaat van zijn bemoeiingen.

Daartoe droeg ook niet weinig bij een artikel in de districts-krant. Daarin waren de veranderingen in de Eén-Mei-kolchos beschreven en de snelle vooruitgang en de goede voorbereiding van de uitzaai geroemd. Wasili stelde zich voor ogen, hoe hij in het districts-partijcomité zou binnenkomen, waar Petrowitsj hem opgetogen zou begroeten, en met welk een achting de overige leden van het districts-comité hem zouden ontvangen. Hij keek van terzijde naar Walentina — hij had zo graag en beetje tegen haar willen snoeven — maar Walentina soesde in elkaar gedoken naast een oude draaibank.

„Ze heeft zich opgerold als een kat”, dacht hij.

Ze had een bijzondere handigheid om overal, zelfs op de ongemakkelijkste plaats zich vlug en gemakkelijk neer te vlijen en even bliksemsnel van slaperige behagelijkheid tot doelbewust handelen over te gaan.

„Slaap je?” vroeg Wasili zacht.

Walentina gaf geen antwoord, hoewel ze niet sliep. De bewolkte, vochtige en warme dag ging zo rustig voorbij, zo verdroomd en traag golfdde de verlaten, witte velden tegen de glooiende heuvels en zo zachtjes legden de natte sneeuwvlokken zich op haar koude wangen, dat Walentina geen lust had om zich te bewegen of te praten.

De onbekende vrouw, die in een grijze omslagdoek van konijnenvel was gewikkeld, begon zachtjes te zingen:

*Zie de drukkende schaduw vervagen
Door het zilveren klokkengelui.
Hoor, het hart klopt met hogere slagen,
Verjaagt zijn naargeestige bui...*

Ze zong vals en misvormde de tekst en de melodie, maar het leek Walentina toe, dat het zo zelfs beter klonk, alsof de weemoedige, wijfelende melodie van het lied zo meer aangepast was aan de schemerige dag en de verstarde velden.

Een mousseline sluijer van sneeuw hing over alles. De wagen schommelde, en het lied klonk als een slaapliedje.

Plotseling werd de stilte verstoord door een sissend geluid, dat door merg en been ging. Daarna hoorde men ook het hameren op metaal en het geluid van menselijke stemmen. De vrachtwagen stopte. Walentina richtte zich op. Vlak voor haar rezen in rechte rijen de vierkanten van nieuwe gebouwen op. De sproeiende steekvlam van een autogene brander verblindde de ogen, en in de sneeuwsluier tekenden zich garven blauwachtig licht af. Een lang afdak strekte zich langs een lage schutting uit, en daaronder stonden, als voor een parade in het gelid, zware lage tractoren, die er als het ware op wachtten om regelrecht door de sneeuwhoppen op te rukken; cultivatoren met breed uitpuilende geribde zijden, die er uitzagen alsof ze midden in de actie waren verstart, zo sprak uit iedere lijn de onderbroken beweging; en een stel kleine „Noordelijke” combines, die rondom een gloednieuwe combine met zelf-aandrijving stonden.

„O, wat mooi!” riep Walentina.

Ze zag het nieuwe MTS voor het eerst, die metaal-massa's, gereed voor het gebruik en belicht door het vuur van de lasapparaten, waren in het slaperige sneeuwlandschap zo onverwacht voor haar opgedoken, dat ze er verstomd van stond.

Prochartsjenko stak Walentina over het zijschot van de auto zijn hand toe. „Laat me je er uit tillen. Je had in de cabine moeten komen. Ben je niet helemaal stijf geworden?”

„O, oompje, ik zou in het MTS willen werken!” zei Walentina, zonder op zijn vraag te antwoorden, met een nog slaperige, kinderlijk koppige en klagelijke stem. Ze schudde echter meteen daarop de laatste slaperigheid van zich af, sprong zonder hulp van Prochartsjenko behendig uit de laadbak en ging het MTS binnen.

Terwijl de vrachtauto werd afgeladen en tankte, ging Walentina de werkplaatsen bekijken. Deze waren groot en goed ingericht, en men was bezig nieuwe draaibanken op te stellen. Er waren terreinen voor het inrijden en het proefdraaien van de aggregaten, een brandstoffenbasis met een benzinepomp en een oliereservoir op stenen funderingen. Ze kreeg een overweldigend gevoel, dat hier gewerkt zou worden op zo'n grootscheepse manier, als ze zich nog niet had kunnen voorstellen. Haar eigen werk in de kolchos leek haar plotseling een primitief handwerk. Ze had een onbestemd gevoel van enthousiasme en afgunst, dat haar van de werkplaatsen naar de brandstoffenbasis dreef, vandaar naar de magazijnen en opnieuw naar de werkplaats. Ze had over al deze rijkdommen willen heersen en ze ergerde er zich over, dat ze deze kans had voorbijgezien en zich had laten ontgaan. Toen ze in de Eén-Mei-kolchos was gekomen, stond het MTS nog in Kroetogory. Het bestond uit een paar versleten machines, die bij elkaar stonden in een oude schuur aan het eind van het dorp, aan de andere kant van het ravijn, en Walentina had er niet veel belangstelling voor gehad. Een MTS als elk ander: komt de tijd voor het ploegen en maaien, dan stelt het een tractor ter beschikking; wordt het oogsttijd, dan leent het voor een paar dagen een maai-dorsmachine uit. De eenvoudigste en gewoonste zaak van de wereld, waarom zou je je daarvoor bijzonder interesseren?

Hier daarentegen kreeg alles een veel groter omvang, een nieuwe betekenis.

„Wat ren je toch over het terrein rond?” riep Prochar-tsjenko. „Ga toch zitten, we zijn zo klaar met laden en dan gaan we weer verder.”

Hij zat op de bank voor het kantoor en keek toe hoe de oliekannen in de laadbak werden gestouwd. Walentina ging naast hem zitten.

„Een beetje opschielen, jongens!” spoorde hij de arbeiders aan.

De olieblikken rammelden, het lasapparaat siste, en de draaibanken dreunden oorverdovend.

„Waar is de reparatiekaart van de tweede Charkowse tractor?” schreeuwde iemand uit de werkplaats. „Waar is die reparatiekaart?”

„Wanjoesjka, kom hier, de lagers uitboren!” klonk een heldere, overslaande jongensstem.

Walentina zat rustig naast Prochartsjenko, luisterde naar de onsamenhangende uitroepen, naar het dreunen en knallen van het metaal, en de onrust in haar wilde maar niet wijken.

Zie de drukkende schaduw vervagen

Door het zilveren klokkengelui.

Hoor, het hart klopt met hogere slagen...

neuride ze in gedachten het liedje van de onbekende reisgenote.

Toen het haar bewust werd, wat ze zong, beknorde ze zichzelf: „Weet ik niets beters te zingen? Merkwaardig, dat liedje kan ik maar niet uit mijn hoofd zetten... En wat is er aan? ... Weet je, oompje, ik ben helemaal opgewonden!”

Prochartsjenko draaide zijn snor op. „Wat is er dan?”

„Oompje, kent U het land achter het bos? Daar, in de vlakke, liggen de akkers van drie kolchozen. We moesten die verenigen, er tractoren neerzetten en daarmee alles in één keer afwerken! Kunt U zich dat voorstellen? Geweldig wat we daar zouden kunnen uitrichten!”

Ze zweeg even; neuride opnieuw van het zilveren klokkengelui en begon toen plotseling weer: „Oompje, als de mensen in de communistische gemeenschap nog onaangenaamheden zullen hebben, weet U dan van welke aard die zullen zijn?”

„Nu, van welke aard dan?” Prochartsjenko keek zijn nicht nieuwsgierig aan. De herinnering aan Walka-de-

Terwijl de vrachtauto werd afgeladen en tankte, ging Walentina de werkplaatsen bekijken. Deze waren groot en goed ingericht, en men was bezig nieuwe draaibanken op te stellen. Er waren terreinen voor het inrijden en het proefdraaien van de aggregaten, een brandstoffenbasis met een benzinepomp en een oliereservoir op stenen funderingen. Ze kreeg een overweldigend gevoel, dat hier gewerkt zou worden op zo'n grootscheepse manier, als ze zich nog niet had kunnen voorstellen. Haar eigen werk in de kolchos leek haar plotseling een primitief handwerk. Ze had een onbestemd gevoel van enthousiasme en afgunst, dat haar van de werkplaatsen naar de brandstoffenbasis dreef, vandaar naar de magazijnen en opnieuw naar de werkplaats. Ze had over al deze rijkdommen willen heersen en ze ergerde er zich over, dat ze deze kans had voorbijgezien en zich had laten ontgaan. Toen ze in de Eén-Mei-kolchos was gekomen, stond het MTS nog in Kroetogory. Het bestond uit een paar versleten machines, die bij elkaar stonden in een oude schuur aan het eind van het dorp, aan de andere kant van het ravijn, en Walentina had er niet veel belangstelling voor gehad. Een MTS als elk ander: komt de tijd voor het ploegen en maaien, dan stelt het een tractor ter beschikking; wordt het oogsttijd, dan leent het voor een paar dagen een maaidorsmachine uit. De eenvoudigste en gewoonste zaak van de wereld, waarom zou je je daarvoor bijzonder interesseren?

Hier daarentegen kreeg alles een veel groter omvang, een nieuwe betekenis.

„Wat ren je toch over het terrein rond?” riep Prochar-tsjenko. „Ga toch zitten, we zijn zo klaar met laden en dan gaan we weer verder.”

Hij zat op de bank voor het kantoor en keek toe hoe de oliekannen in de laadbak werden gestouwd. Walentina ging naast hem zitten.

„Een beetje opschieten, jongens!” spoorde hij de arbeiders aan.

De olieblikken rammelden, het lasapparaat siste, en de draaibanken dreunden oorverdovend.

„Waar is de reparatiekaart van de tweede Charkowse tractor?” schreeuwde iemand uit de werkplaats. „Waar is die reparatiekaart?”

„Wanjoesjka, kom hier, de lagers uitboren!” klonk een heldere, overslaande jongensstem.

Walentina zat rustig naast Prochartsjenko, luisterde naar de onsamenhangende uitroepen, naar het dreunen en knallen van het metaal, en de onrust in haar wilde maar niet wijken.

Zie de drukkende schaduw vervagen

Door het zilveren klokkengelui.

Hoor, het hart klopt met hogere slagen...

neuride ze in gedachten het liedje van de onbekende reisgenote.

Toen het haar bewust werd, wat ze zong, beknorde ze zichzelf: „Weet ik niets beters te zingen? Merkwaardig, dat liedje kan ik maar niet uit mijn hoofd zetten... En wat is er aan? ... Weet je, oompje, ik ben helemaal opgewonden!”

Prochartsjenko draaide zijn snor op. „Wat is er dan?”

„Oompje, kent U het land achter het bos? Daar, in de vlakte, liggen de akkers van drie kolchozen. We moesten die verenigen, er tractoren neerzetten en daarmee alles in één keer afwerken! Kunt U zich dat voorstellen? Geweldig wat we daar zouden kunnen uitrichten!”

Ze zweeg even, neuride opnieuw van het zilveren klokkengelui en begon toen plotseling weer: „Oompje, als de mensen in de communistische gemeenschap nog onaangenaamheden zullen hebben, weet U dan van welke aard die zullen zijn?”

„Nu, van welke aard dan?” Prochartsjenko keek zijn nicht nieuwsgierig aan. De herinnering aan Walka-de-

ganzenhoedster op blote voeten stond hem nog te levendig voor de geest om te kunnen begrijpen wat Walentina bedoelde.

„Net zulke als ik ze heb. . . Je werkt en werkt en denkt de hele tijd, dat het goed is, dat het juist is. Maar het leven achterhaalt je, en plotseling constateer je, dat je niet dat gedaan hebt, dat je het niet zo gedaan hebt, als het moest. . . Kortom, dat je meer en beter had kunnen doen! . . . Oompje, denk eens even aan, wat is nu een sector-agronoom van een districts-landafdeling? Een verouderde categorie! Maar een agronoom van een MTS, die over machines beschikt, die over een heel leger van tractoristen beveelt — ja, dat is wat anders! Dat is een kracht! . . . Ach, oompje, als U eens wist, hoe het me spijt, dat ik plotseling merk, dat ik tot een soort behoer, die zichzelf overleefd heeft!”

Prochartsjenko lachte hartelijk.

„Blijf nog maar een beetje bij je 'verouderde categorie'! Misschien kun je je nog nuttig maken! Niet zo haastig in eens! Maar in het algemeen gesproken heb je natuurlijk gelijk. De voornaamste kracht is tegenwoordig de MTS-agronoom. Dat staat ook in het besluit van het Februari-Plenum. Het is nu een kwestie van afwachten tot het Ministerie van Landbouw in beweging komt!”

Met genot mopperden ze een poosje op het Ministerie. Daarop beloofde Prochartsjenko haar: „Zo gauw ons personeel wordt uitgebreid, neem ik jou als eerste aan.”

Wasili had net als Walentina het MTS bekeken. Al was er veel nieuws, hij had er toch die vertrouwde en geliefde sfeer teruggevonden, waaraan hij van zijn jeugd afgewend was en waarnaar hij onbewust nog altijd verlangde.

Van alles, wat hij hier zag, hield hij. Van de drukte in de reparatiewerkplaatsen, van de zakelijkheid en de voortvarendheid van de tractoristen en van de machtige machines, die onder het afdak stonden. Hij voelde zich

als het ware verwant aan de tractoren, die geschapen zijn om onvermoeid en hardnekkig de grond open te snijden en om te woelen. Hij herkende er zijn eigen stoeve rechtlijnigheid in, ervoer die als de directe voortzetting van zijn eigen ik en kon zich een leven zonder dat alles niet meer indenken. Maar vooral de maai-dorsmachine met eigen tractie, die van het jaar voor 't eerst in het MTS was verschenen, wekte zijn enthousiasme. Met zo'n maai-dorsmachine had hij nog nooit gewerkt. Daarom benijdde hij zijn vroegere vrouwelijke collega Nastasja Ogorodnikowa. Toen hij haar bij haar machine zag staan, liep hij op haar toe.

„Een mooie machine!”

In haar werk verdiept, draaide ze niet eens haar hoofd om en zei geërgerd, niet tegen hem, maar tegen zichzelf: „Riemoverbrenging!... De duivel zal die halen! Ik zal die door een ketting vervangen! Riemen zijn niets waard! In de eerste die beste vore laten ze je in de steek!”

Wasili bekeek nieuwsgierig de machine, die hij nog niet kende. Hij had een gevoel van respect voor die gecompliceerde, moderne machine.

„Ik ben van het MTS vervreemd”, dacht hij. „Daar sta ik nu en verbaas me als een kleine jongen en ik zou zelfs niet weten, hoe je zo'n combine moet leren kennen! Terwijl Nastjoesja er daarentegen mee omgaat als de oude Agafja met de samowar! Alsof ze haar hele leven niet anders gedaan heeft.”

Hij begreep dat Nastasja diezelfde hartstocht voor machines had als hij en keek met genoeg naar haar bekwame handen, die sterk waren als van een man. Haar dichte, blonde wenkbrauwen waren saamgetrokken, en een donkere lok haar viel over haar hoge voorhoofd, dat iets pokdalig was. Haar gezicht stond verdrietig en ontevreden. Zij had helemaal niets van die eerbiedige nieuwsgierigheid, waarmee Wasili de combine bekeek. Ze bekeek hem met het kritisch en gebiedend oog van de meester:

„Zo op het eerste gezicht een goede machine, maar als je een beetje beter toekijkt, dan ontbreekt er hier wat en hapert er daar wat.”

„De eerste serie. In de tractorenfabriek zijn ze juist met deze productie begonnen”, verdedigde Wasili de machine.

„Wat gaat mij dat aan of het de eerste serie is? Als ik hem in het voorjaar voor het eerst gebruik, zien ze bij mij daarom niets door de vingers. Ik ploeg, zoals het moet! Kijk nou eens aan, wat zijn nou drijfriemen, ik zal ze moeten vervangen!”

Wasili kende de manie van Nastasja. Ze moest altijd haar eigen wil doorzetten, iets veranderen, iets vervangen of verbeteren. Dat gold niet alleen voor de machines. Waar Nastasja ook werkte, overal stelde ze een eigen orde in. En men respecteerde haar en luisterde naar haar, zowel in het MTS als in het districts-bestuur, ja zelfs in het Gebied.

„Ik zou wel eens naar de fabriek willen gaan en met de ingenieurs daar praten, zonder een blad voor mijn mond te nemen, dat ze eindelijk eens horen, wat wij, combinemachinisten, te zeggen hebben”, besloot ze op dezelfde toon van verwijt. Ze richtte zich op, veegde het vuil van haar handen, die rood waren van de kou, streek de haarlok uit haar gezicht en bekeek opnieuw met toegeknepen ogen de maai-dorsmachine. Een half spottende, half waarderende glimlach krulde om haar volle lippen.

„Dat wil niet zeggen, dat het alles bij elkaar geen mooie machine is. . .” moest ze toegeven.

„Een goede combine, met een goede bestuurster”, antwoordde Wasili, die haar met welgevallen aankeek.

Hij kende Nastasja al sedert jaren, en met ieder jaar beviel ze hem beter. „Zo'n vrouw zou ik moeten hebben!” dacht hij spijtig. „We zouden goed bij elkaar passen, Nastasja en ik!”

Alsof ze zijn gedachten geraden had, wees ze hem met

een strenge blik terug. Maar het volgende ogenblik was ze hem al vergeten, liep vlug het ijzeren trapje op, bleef op de bovenste tree staan en klaagde met de haar eigen, nauwmerkbare, half spottende, half waarderende glimlach tegen Wasili: „Ik sterf van ongeduld om er mee aan het werk te gaan. Tractoren zeggen me helemaal niets meer.”

„Een tractor is goed genoeg voor mij, maar jij hebt zo iets nodig”, antwoordde Wasili schertsend en bewonderend.

„Hoe zo? Waarom?”

Zonder dat hij kon uitleggen waarom, leek het hem in ieder geval toe, dat haar plaats niet was aan het stuurrad van een lage tractor, maar op het hoge platvorm van een maai-dorsmachine.

„Hallo, Wasili Koezjmitsj!” riep Prochartsjenko, en Wasili ging naar de vrachtauto.

Samen met Walentina en Wasili gingen ook een paar mensen van het MTS naar de voordracht in Oegreen. Naast Wasili zat de chef-mecanicien Semjonow, een magere zwartharige man, in een donkere jas, met een kraag en een muts van astrakan. Om zijn hals droeg hij een kunstig geknoopte, groen geruite sjaal, waarvan het eind uit de jas te voorschijn kwam en in de wind fladderde.

Wasili keek met een afkeurende blik naar de opzichtige bonte sjaal en zijn eigenaar, die hij sedert lang kende en om zijn zelfverzekerdheid en aanmatiging niet mocht lijden.

„Ik organiseer dit jaar het reparatiewerk op een nieuwe manier, met brigades”, zei de mecanicien tegen Walentina. „Ik houd alle reserve-knooppunten en onderdelen bij mij in depot. De vorige week was Andrej Petrowitsj met vertegenwoordigers van het districts-bestuur in mijn werkplaats. 'U doet wonderen, Iwan Petrowitsj', heeft hij gezegd. 'Uw werkplaatsen moeten de beste van het hele district zijn', heeft hij ook nog gezegd.”

Ofschoon Semjonow de zuivere waarheid sprak en hij werkelijk een uitstekende mecanicien was, werkte alles aan hem irriterend op Wasili. De manier waarop hij altijd zichzelf op de voorgrond plaatste en onder het spreken zijn wenkbrauwen optrok en zijn ogen toekneep, en vooral de helgroene sjaal ergerden Wasili.

„Wat een ‚Ik-mens’,” dacht hij. „‚Ik’, ‚Bij mij’, ‚Mijn werkplaatsen’, alsof er buiten hem in het MTS geen krante luit waren!”

Hij mengde zich niet in het gesprek, maar wendde zich zwijgend af.

In Oegreen stapte Walentina voor haar huis af, terwijl de overigen rechtstreeks naar het districts-partijcomité reden.

Op het bordes, in de grote helder verlichte voorzaal en in de gang verdrongen zich al veel mensen.

Van alle kanten werden Wasili handen toegestoken:

„Welkom, Eén-Mei-voorzitter!”

„Wasili Koezmitsj, alle eer!”

„Goeden dag, gewezen achteraancomer!”

Hij beantwoordde de grappen en handdrukken en liep met grote stappen door de gang naar de grote zittingzaal. Ook deze was met lawaaige mensen gevuld. In de buurt van het kleine spreekgestoelte stonden voor allen zichtbaar drie mannen: de voorzitters van de topkolchossen van het district, die met elkaar wedijverden. Zij leken in niets op elkaar. De gezette, goedmoedige, lepe Logow, voorzitter van een niet heel grote, maar welvarende kolchos, kneep vrolijk zijn bruine ogen toe en mat zijn twee collega's met een blik, alsof hij zeggen wilde: „Jullie zijn weliswaar groter dan ik, maar we zullen onze krachten nog meten! Vergeet niet: Klein maar dapper!”

De in het hele district beroemde Oegarow, die nu al twintig jaar lang ononderbroken de grote en rijke kolchos „Morgenrood van het Communisme” leidde, had een

houding van strenge waardigheid. Hoog opgeschoten, met een scherp adelaarsprofiel en een weelderige volle baard, keek hij koud en onverschillig over alle aanwezigen heen. Alleen zijn buurman Malysjko sloeg hij met voorzichtige opmerkzaamheid gade.

Oegarow was naar Oegreen gereden in zijn eigen, blauw gelakte „Pobeda”; in de kolchos fokte hij zilvervossen; in de districts-hoofdstad kocht hij eens in de twee of drie maanden het halve theater uit en vervoerde de leden van zijn kolchos in een extra wagon naar de voorstelling.

Hij genoot een buitengewone autoriteit in het district. In het voorjaar, als de tijd van de uitzaai naderbij kwam en de order „zaaien!” van kolchos naar kolchos werd doorgegeven, antwoordden de kolchosboeren op deze beschikking en op de aanwijzingen van de agronomen met: „Wat doet Oegarow?”

Begon Oegarow met de uitzaai, dan verbreidde zich door het hele district als een lopend vuur, het bericht: „Oegarow zaait!” en dan eerst ging het er overal met het zaaien met volle kracht op los. Het kwam zover, dat Oegarow op verzoek van het districts-partijcomité in een districts-conferentie een rede hield, waarin hij vroeg niet op hem te wachten.

„Kameraden, let niet op mij en wacht niet op mij”, had hij op waardevolle toon gesproken. „Onze akkers liggen achter de bossen, op de noordelijke hellingen. De tijd van de uitzaai komt bij ons daarom een of twee dagen later dan bij jullie. Bovendien is bij ons alles zo goed voorbereid, dat we de uitzaai op onze akkers in vijf dagen klaarspelen. Tegen ons tempo kunnen jullie voorlopig niet op.”

Oegarow was de meest geziene man in het district geweest, tot op zekere dag de garde-kapitein Malysjko in Oegreen was opgedoken. Hij werd tot voorzitter gekozen van de grote, machtige Molotow-kolchos. En binnen

twee jaar haalden die van de „Molotow” de kolchos „Morgenrood van het Communisme” in.

Mager, met een door de zon gebruind, smal gezicht, liep Malysjko steeds met voorovergebogen bovenlijf. Hij viel op door zijn ongewone, aangeboren zwijgzaamheid. Zijn dunne lippen waren altijd vast samengeknepen. Het leek alsof hij zich geweld moest aandoen om ze te openen. Bij de leden van de kolchos maakte hij zich hoofdzakelijk verstaanbaar met zijn ogen, zijn wenkbrauwen en zijn handen. De mensen wenden al spoedig aan zijn manier van doen en namen die van hem over. De vrolijke, spraakzame Logow beklagde zich daar bitter over: „In verband met de wedijver zijn wij bij hem geweest, maar de hele kolchos schijnt doofstom te zijn! De vergadering duurde nauwelijks vijfenveertig minuten! Voor mijn toespraak stonden ze me maar een kwartier toe, en Malysjko gaf geen enkele minuut cadeau! Hij belde alleen maar en trok de wenkbrauwen op: 'Genoeg, maak er een eind aan!' ”

Oegarow en Malysjko hadden een socialistische wedijver met elkaar aangegaan en hielden elkaar scherp in het oog. Kocht Malysjko korrelmest, dan stuurde Oegarow de volgende dag al er iemand op uit om hetzelfde te kopen. Bouwde Oegarow een stijfselabriek in zijn kolchos, om de aardappels te verwerken, dan richtte Malysjko een nog mooiere fabriek in. Op alle vergaderingen zaten zij naast elkaar en trokken de algemene aandacht. Wasili ging naar hen toe om naar hun gesprek te luisteren. Zij merkten hem helemaal niet op, alleen Logow begroette hem met een glimlach en een hoofdknik.

„Ik verveelde me, Malysjko, voordat jij in het district kwam”, zei Oegarow met een nauwelijks merkbaar glimlach, zonder zijn gewone, ietwat hoogmoedige uitdrukking te verliezen.

Malysjko trok zijn brede, blonde wenkbrauwen op en

wierp Oegarow van terzijde een snelle blik toe, die duidelijker dan woorden te verstaan gaf:

„Zet maar niet zo'n hoge borst op... Pas maar op, dat je niet ingehaald wordt door die mensen, waarmee je je verveelt...”

Oegarow begreep onmiddellijk de bedoeling van die blik en antwoordde op dezelfde manier: „Wie zou me kunnen inhalen, behalve jij?”

Hij keek over alle aanwezigen rond met zijn heldere, rustige blik, ontdekte Wasili en monsterde hem met toegeknepen ogen, alsof hij hem taxeerde en in stilte overlegde, wat er nog uit hem zou kunnen worden. Zijn oordeel viel blijkbaar in het voordeel van Wasili uit, want Oegarow glimlachte en stak hem zijn knokige, witte hand toe: „Hoe gaat het, Wasili Koezjmitsj? Ik heb gehoord, dat je je kolchos weer op de been helpt?”

Wasili bloosde, zo goed deed hem deze lof. Oegarow was een groot meester in zijn vak, het leiden van een kolchos. Als iedere man, die zijn vak verstond, haatte hij slecht werk en verachtte hij slechte leiders.

„Ja, het gaat langzaam aan vooruit...” antwoordde Wasili. Maar Oegarow wendde zich alweer tot Malysjko: „Jij wilt dus je fabriek uitbreiden? Je gaat suikerstroop maken?”

Malysjko knikte.

„Dat zijn kerels”, dacht Wasili jaloers. „Zij bouwen fabrieken, oogsten vijftig dubbele centenaars per hectare, gaan met extra wagons naar het theater!...”

Zijn eigen succes kwam hem nu niet meer zo geweldig voor, als een half uur geleden.

Streltsow, Loekjanow en een onbekende stedeling, klaarblijkelijk de spreker, betraden de zaal.

Andrej had aan de achtergebleven Eén-Mei-kolchos veel aandacht geschonken, en dit had bij Wasili ongewild de indruk gewekt, dat de Eén-Mei de voornaamste zorg van de districts-partijsecretaris uitmaakte.

Toen Wasili naar het partijcomité reed, had hij zich voorgesteld, dat Andrej blij zou zijn hem te zien, hem bij zich zou roepen en grondig naar alles informeren, maar Andrej ging langs hem heen, zonder hem zelfs op te merken.

Wasili hoorde hoe de onbekende, glimlachend en met een blik op Oegarow, Malysjko en Logow, tegen Andrej zei: „Leeuwen... Prachtkerels!...”

„Die mensen zijn op de hoogte...”, antwoordde Andrej, eveneens glimlachend.

„Op de hoogte van wat?” vroeg de ander, niet begrip- pend.

„Op de hoogte van het jaar '47! Het tweede jaar van het naoorlogse-vijfjarenplan!” verklaarde Andrej.

„En ben ik ook 'op de hoogte?” dacht Wasili veront- rust. Hij had gewild, dat ze in het partijcomité van hem, net als van Oegarow en Malysjko, hadden gezegd: „En leeuw... die is op de hoogte.”

Andrej werd door mensen omringd. Ook Oegarow en de zwijgzame Malysjko liepen op hem toe. De partijsec- retaris sprak met meerdere mensen tegelijk. Vrolijk en le- vendig als altijd, wisselden bij hem scherts en strengheid, instemmende uitroepen en heftige aanvallen elkaar af. Terwijl Wasili naar hem luisterde, merkte hij duidelijk, dat de Eén-Mei-kolchos geenszins de enige bijzondere en uitsluitende aandacht van de districts-partijsecretaris had. De Eén-Mei-kolchos was er één onder vele dozij- nen, waarover Andrej's blik ging en die voor hem niet minder belangrijk waren en waar hij evenveel aandacht aan besteedde. Hun zaken gingen hem even zeer ter har- te, en hij kende ze ook door en door, net als de Eén-Mei- kolchos. Wasili begreep dit en bewonderde Andrej daar- om: „Een geweldige kerel! Vijftig kolchozen zijn hem niet te veel!”

Hij luisterde naar hun gesprek. Ze hadden het over de voorbereiding van de uitzaai.

„Nee, Petrowitsj, je kunt zeggen wat je wilt, maar het feit valt niet te ontkennen, dat wat de zorg voor de meststoffen betreft, het district naar de tweede plaats van het gebied is opgeschoven!” meende Wolgin opgewonden. „Naar de tweede plaats van het gebied! Voor een district als het onze is dat zonder twijfel een prestatie!”

Andrej keerde zich met een ruk naar Wolgin om: „Maar heb je ook de oorzaak daarvan geanalyseerd?” Met een breed gebaar van zijn kleine, energieke hand wees hij op Oegarow, Malysjko en Logow. „Zij zijn het, die het hele district naar voren brengen! Zij zijn onze slepers! Neem b. v. de turf. De tien beste kolchozen hebben meer turfmolm naar de akkers gereden, dan alle overige samen. Kun je dat een overwinning van het district noemen? We mogen ons niet langer achter de slepers verschuilen! Vertel me eens, Afanasi Loekitsj”, vroeg Andrej aan een der voorzitters. „Hoeveel turfmolm heb jij naar het land gebracht? Twintig vrachten? Misschien zelfs minder? En jij, Ilja Trofimowitsj? Ben jij er pas mee begonnen?” Zijn blik viel op Wasili, en hij sprak hem aan: „En hoe staat het bij jou met het transport van de turfmolm, Wasili Koezjmitsj? Goeden dag intussen! Ben je er al mee begonnen? Wat? Nog niet eens? En waarom niet?”

„De trekdieren en de mensen zijn op andere plaatsen nodig...” antwoordde Wasili verlegen.

„En als ik morgen naar je kolchos kom en ik vind er mensen voor? Wat zul je me dan antwoorden? Je hebt electromotoren gekregen, hoeveel arbeidskrachten zijn daardoor vrijgekomen?”

Wasili zweeg.

„Waar gebruik je de motoren? Bij het sorteren? In de koestal? Nou?”

„Ik, ik...” stotterde Wasili en zweeg.

„Wat?... Ik vraag je waar je de motoren voor gebruikt? Of heb je ze misschien nog in de schuur staan?”

Uit het gezicht, dat Wasili trok, maakte Andrej op,

dat zijn vermoeden juist was, en hij lachte met zijn hoofd achterover hardop:

„Kijk me nu eens zo'n organisator! Hij heeft gebedeld en gesmeekt om motoren en nu sluit hij ze in een schuur op! Denk je misschien, dat het kunstvoorwerpen zijn?”

„Ik heb ze de vorige week toch pas gekregen...”

Andrej hield op met lachen en wees op Malysjko, die hij met bijzondere vriendschappelijkheid behandelde.

„Bij hem hebben ze geen uur ongebruikt gestaan. Direct uit de vrachtauto naar de fabriek en een uur later draaiden ze op volle toeren. Dat is tempo! Maar wat doe jij?” vervolgde Andrej, tegelijkertijd streng en vrolijk. „Motoren heb je, maar ze staan stil. Er ligt een stuk veen vlak bij de hand, maar op de akkers ligt geen turfmo! Ze hebben je in de krant geroemd, en dan maak je zulke blunders!”

Andrej merkte, dat Wasili gekrenkt en teleurgesteld een lang gezicht trok, en begon opnieuw te lachen, maar nu zo goedmoedig, dat je onmogelijk boos op hem kon zijn.

Om Wasili, die helemaal beteuterd stond, wat op te monteren, zei hij: „Het is misschien voorbarig je lof toe te zwaaien, maar er is toch wel wat voor te zeggen. De krant heeft niet voor niets over je geschreven, maar ik ben bang, dat je een zekere neiging tot zelfvoldaanheid hebt. Ik wil niet beweren, dat je al zelfvoldaan bent, daar heb je ook geen reden toe, maar je hebt daar toch neiging toe. Zo'n pietsie, van een net merkbare neiging. Maar je moet die in de kiem smoren en geen gelegenheid geven om uit te groeien. Zeg nou zelf. Nadat je je erg ingespannen hebt om motoren te krijgen, zet je ze in een schuur en nu ben je tevreden en gaat ze trots staan bekijken.”

Wasili bloosde weer; hij was immers inderdaad stilletjes naar de schuur gegaan om zijn schatten te bekijken. „Alsof hij gedachten lezen kan”, dacht hij vol er-

gernis. Maar de secretaris vervolgde met dezelfde vrolijke glimlach, die zijn ronduit gesproken woorden minder scherp maakte: „Je hebt stalmest naar het land gereden en daarmee ben je tevreden, terwijl de mooiste veeerderij vlak voor je neus ligt. Daarom vrees ik, dat je een zekere neiging tot zelfvoldaanheid hebt. Je hebt een goed tempo ingezet, verlies dat tempo niet!”

Niettegenstaande de vriendschappelijke toon van Andrej was Wasili lelijk in zijn wiek geschoten.

„Je slooft je uit voor het werk, en dan worden er toch nog aanmerkingen op je gemaakt”, dacht hij.

Hij wilde uitleggen, waarom de motoren tot nog toe niet in gebruik genomen waren en waarom hij nog geen turf op het land gereden had, maar Andrej had zich al afgewend en hem uit het oog verloren en sprak de chef-mecaniciën van het MTS aan.

„Hoe staat het met de reparaties, kameraad Semjonow? Zijn de nieuwe werkplaatsen al op het elektrische net aangesloten?”

Wasili was al aan een hartelijke en vertrouwelijke omgangstoon van Andrej gewend, daarom was hij nu zo veel te erger gekrenkt en teleurgesteld, dat deze nu zo weinig aandacht aan hem schonk. Hij ging in een hoek zitten, vanwaar hij Andrej en de mensen om hem heen met een somber gezicht bekeek. Het meest kwetste hem de vrolijke levendigheid van de partijsecretaris, die klaarblijkelijk helemaal niet meer dacht aan Wasili en aan de bittere pil, die hij hem te slikken had gegeven.

„Je wilt niet eens naar me luisteren!” verweet Wasili in gedachten Petrowitsj. „Het is natuurlijk heel makkelijk om iemand belachelijk te maken! Maar als je naar me geluisterd had, zou ik je verteld hebben, dat Boejanow al langer dan twee weken koorts heeft. En wie weet bij ons behalve Boejanow iets van electriciteit af? Als je naar me geluisterd had, zou ik je verteld hebben, wat een moeite het mij gekost heeft om de stalmest naar het land te

rijden, met de trekdieren, die we hebben! Hoe had ik dan ook nog turf kunnen rijden? Maar dat kan jou niet schelen! Bij jou is het alleen maar: 'Doe het!' en afgelopen. Jij hebt het natuurlijk gemakkelijk, jij hoeft maar te commanderen, verder niks! Maar ik had jou wel eens in mijn plaats willen zien!"

De stem van Andrej drong tot hem door: „Wat dacht je nu eigenlijk? Het districts-comité heeft je op de been geholpen, nu moet je het verder alleen klaarspelen! Nu zijn jullie volwassen! Nu moet je leren 't zelf met de mensen klaar te spelen. De kwestie van het verdelen van de arbeidskrachten moet je zelf oplossen! Je moet niet denken, dat wij en het Executief Comité je aan de lei-band houden.

„Tegen wie zegt hij dat?" dacht Wasili geïnteresseerd. Hij rekte zijn hals uit en zag Semjonow met een rood, verlegen en beledigd gezicht staan.

„Die krijgt zijn verdiende loon!" dacht hij. Het deed hem goed, dat die opschepper van een mecanicien ook een lik uit de pan kreeg. „Dat zal hem leren om in het dorp rond te lopen met een gezicht, alsof alles in het district om Semjonow en zijn werkplaats draait! Als mecanicien verstaat hij zijn vak goed, maar wat kan hij opscheppen! Toe maar, Petrowitsj, geef hem zijn vet!"

Zo dacht hij met leedvermaak, en eerst toen Semjonow somber afdroop en zwijgend naast hem in de hoek gingen zitten, zonder hem in zijn verwarring op te merken, werd Wasili er zich opeens van bewust, dat zij in hetzelfde schuitje zaten, en hij ging een eindje van hem afzitten en wierp hem een woedende blik toe.

Zijn ergernis over Andrej was intussen niet verminderd, hij stelde zich niet met Semjonow gelijk en vond, dat de partijsecretaris een voorzitter, die een achterlijke kolchos op de been gebracht had, wel met meer aandacht en vriendschappelijkheid had kunnen behandelen.

„Je vriendschap zit niet diep, Petrowitsj!” berispte Wasili in gedachten Andrej. „Zolang je in onze kolchos bent, ben je heel vriendschappelijk, maar hier telt onze kolchos in jouw ogen niet meer mee!”

Eerst onder de voordracht zakte zijn ergernis langzamerhand af. De spreker vertelde hoe in het buitenland de krachten der reactie de kop opstaken en hoe zij, aanvankelijk voorzichtig, heimelijk en goed gecamoufleerd, maar van dag tot dag openlijker en hardnekkiger hun smerige oorlogspolitiek doorzetten.

De hele voordracht bevestigde letterlijk Andrej's woorden: „Men mag geen tempo verliezen!”

„Het onderpand voor de vrede voor de hele wereld ligt in onze kracht, kameraden, in de kracht, die wij met onze eigen handen, op onze akkers, in onze fabrieken opbouwen!” besloot de spreker.

Toen Wasili samen met de overige toehoorders de zaal verliet, zag hij alles in een heel ander licht dan drie uur te voren. De goede voorbereiding van de uitzaai, de nieuwe generator in de krachtcentrale en de overige successen, die in de kolchos behaald waren, waarop hij tot dusver zo trots was geweest, leken hem op dit ogenblik helemaal niet zo belangrijk meer, maar het gevaar, dat lag in alle half gedane en slecht uitgevoerde arbeid, stond hem volkomen duidelijk voor de geest.

Nu begreep en rechtvaardigde hij, dat Andrej hem zo scherp en openlijk zijn fouten had voorgehouden.

In de gang haalde Oegarow hem in en zei: „Ik heb gehoord, dat jullie van plan zijn een molen te bouwen, die direct op de waterkrachtcentrale wordt aangesloten, klopt dat?”

„Ja, de electricien Boejanow en de molenaar, mijn vader, zitten wat uit te knobelen. Zij willen de turbine-as verlengen, de muur doorbreken en daar een molen op aankoppelen.”

„Een interessant idee”, zei Oegarow met instemming.

„Ik zal mijn mensen naar je toe sturen, om zich daarens van op de hoogte te komen stellen.”

Hij nam met een handdruk afscheid. Wasili keek toe, hoe hij in zijn blauw gelakte „Pobeda” stapte, en dacht: „Nee, die kent geen zelfvoldaanheid! Nauwelijks heeft hij iets nieuws en interessants gehoord of hij wil er meteen zijn eigen kolchos van laten profiteren!”

Na de zalen vol mensen in het districts-partijcomité vond Wasili zijn eigen huis bijzonder verlaten. Zijn huishoudster, grootmoeder Agafja, sliep in elkaar gedoken op de kleerkist. De grote grijze kater dommelde op de ovenbank. Het was warm, netjes en stil, maar die stilte drukte Wasili. Hij liep in de huiskamer op en neer, bleef doelloos voor de tafel en dan weer voor de commode staan. Van een kleine, vergeelde foto keek hem een rank meisje met een dunne hals en een glimlachende mond aan: Awdotja, Doenjasja, het Hagedisje van vroeger... Boven de commode hing een vierkante spiegel. Wasili keek er in en zag een grote, sterke man met zwarte wenkbrauwen en een nog jong, knap gezicht, met wangen die gloeiden van de kou.

In een plotselinge opwelling van diepe melancholie dacht hij opeens treurig en ironisch van zichzelf: „Daar sta ik nou... jong, gezond, ik zie er niet slecht uit, ik heb de kolchos uit de put gehaald, en Oegarow heeft me een hand gegeven als afscheid... maar mijn vrouw is van me weggelopen... weggelopen...”

Hij kon de eenzaamheid en de leegheid niet meer verdragen, kleepte zich aan en ging naar de radiocentrale.

Deze radio-ontvangst- en distributiecentrale had Boëjanow in een gedeelte van de waterkrachtcentrale ingericht. Hij had een door hem zelf verbeterde luidspreker daarop aangesloten, aan de wanden had hij de portretten van de partijleiders opgehangen, een opgelapte sofa voor

het raam gezet en kranten en tijdschriften op de tafel gelegd. Hij had radioverbindingen doorgetrokken naar verscheidene huizen, voorlopig op kosten van de boeren zelf, omdat de kolchos nog niet over de middelen voor een volledige radiodistributie-installatie beschikte.

Dit betitelde Boejanow schertsend met de verheven naam van radiocentrale. Hier kwam 's avonds een uitgelezen gezelschap bijeen. Boejanow ontving er alleen vertrouwde en ernstige mensen, die even warm liepen voor de techniek als hij. Koezjma Bortnikow koesterde voor de waterkrachtcentrale en voor Boejanow persoonlijk een diepe hoogachting, hielp bereidwillig bij kleine reparaties en was daarom een graag geziene gast. De vereniging van de molen en de centrale, die zij van plan waren uit te voeren, verstevigde de vriendschap tussen hen, zeer tot ergernis en verdriet van Stepanida, die hoe langer hoe meer alleen bleef en steeds duidelijker voelde, dat de oude zich aan haar invloed onttrok.

Naar die radiocentrale ging Wasili nu. Zijn voeten zakten weg in de breiachtige sneeuw. Da nacht was vochtig en zwart, de lucht van onbestemde voorjaarsgeuren vervuld, de geur van nat hout en van de ontdooiende aarde. Je dacht er onwillekeurig bij aan de voorjaarswas van de rivieren en aan het knarsen van ijsschotsen, die over elkander schoven. Het donkere vierkant van de gereedschapschuur stond aan de rand van de weg, maar nu voelde Wasili niet die rustige zelfvoldaanheid van vanmiddag bij de gedachte aan die nieuwe machines, die daar stonden.

„Doelloos staan ze daar... zullen ze nog lang zo staan? Zal Boejanow nog lang ziek blijven? En wanneer we ze eens opstelden zonder op hem te wachten? Ach, was het maar vast morgen!”

Hij begreep zelf niet, wat hem verontrustte. Was het een half vergeten lied, zwaarmoedig en opwindend, dat hem in de oren klonk? Waren het de voorjaarsgeuren,

die hem van zijn rust beroofden? In ieder geval werd hij geplaagd door een geheel nieuw soort onrust, die niet te vergelijken was met die, welke hem vaak genoeg uit zijn vereenzaamd huis dreef.

Hij liep de hoge stoep van de centrale op en opende de deur. Warmte en licht kwamen hem tegemoet. Michail Boejanow, met koortsblaasjes op zijn lippen en een sjaal om zijn hals gewikkeld en de oude Bortnikow maakten, zo goed en zo kwaad als het ging, een schets op een groot vel papier. Uit de luidspreker kwam een gedempte bas: „Vaderland, geen vijand zal U bedreigen...” Een niet-Rus zong dit Russische lied.

Door de openstaande deur naar de machinekamer zag men het schakelbord van grijs marmer en het glanzend metaal van de schakelaars. Wasili werd onmiddellijk rustiger, alsof hij eindelijk op de juiste plaats was aangeland.

Hij groette, ging aan tafel zitten en zei: „Jullie plannen zijn natuurlijk een goed ding, maar we mogen ook de motoren niet vergeten. Er heerst bij ons de tendens om ze in de schuur te zetten en ons daarmee tevreden te stellen. Petrowitsj heeft me dat voor de voeten geworpen. Bij Malysjko hebben ze geen uur ongebruikt gestaan, maar zijn ze onmiddellijk na ontvangst in bedrijf gesteld. Dat is tempo!”

Hij nam de krant op en vervolgde: „Zolang je hier zit, denk je, dat we in enkele maanden heel wat werk hebben verzet, maar zo gauw je onder de mensen komt en je ogen en oren de kost geeft en over dat hier nadenkt”, hij wees op de kranten, „wordt het je duidelijk, dat we tot dusver nog te weinig en slecht gewerkt hebben. Kijk eens wat hier geschreven staat.” Hij begon de koppen van het laatste nummer van de Prawda voor te lezen en ze in het kort te commentariëren: „'Debatten in de Senaat van de U.S.A. over de „hulp” aan Griekenland en Turkije’. Begrijpen jullie wat dat betekent? Dat ze

onder voorwendsel van hulp tot de Dardanellen willen oprukken. 'Operaties van Griekse troepen tegen Griekse partizanen. Aan de staf zijn ongeveer vijftig Engelse waarnemers toegevoegd... Dorpen worden in de as gelegd, vrouwen en kinderen sterven van honger...' Zien jullie, wat er in de wereld gebeurt? Verder! Hier een artikel: 'Waarom zijn tot op heden de Duitse monopolies niet geliquideerd?' Nog al duidelijk: 'Soort zoekt soort. De Amerikaanse imperialisten gebruiken het Duitse kapitaal voor hun eigen belangen!', 'Het proces inzake de aanleg van geheime wapenopslagplaatsen in Finland...'

„Maar het voornaamste, het allervoornaamste heb je over het hoofd gezien”, viel Boejanow hem in de rede. „Hier!” Hij trok hem de krant uit de hand. „'Moskouse zitting van de ministers van Buitenlandse zaken', 'De besluiten van Yalta en Potsdam worden niet uitgevoerd...'

De oude Bortnikow zweeg. De laatste tijd begon hij zich sterk voor politiek te interesseren, maar in tegenwoordigheid van Wasili hield hij zich in, alsof hij zich na de Februari-vergadering voor hem geneerde. Hij bekeek zijn zoon niet meer met de vroegere welwillende zelfvoldaanheid, maar eerder met een verholen, schooljongensachtige schuchterheid, en Wasili zag met verdriet en ontroering deze ongewone uitdrukking in de ogen van zijn vader. Deze avond echter merkte hij die niet op, omdat hij te veel met zijn eigen gedachten bezig was.

„Ja-a-a...” sprak hij gerekt als antwoord op Boejanow's woorden. „Zo ziet het er in de wereld uit. En dat staat allemaal in één enkel nummer van de krant. Mogen we dat vergeten? Weten wij soms niet, wat oorlog is? Nee, we mogen ons niet in slaap laten wiegen, we mogen geen tempo verliezen! Petrowitsj heeft me vandaag duchtig de les gelezen. Eerst was ik boos op hem, maar toen ik de voordracht had gehoord, ben ik alles nog

eens nagegaan en begreep ik, dat ik geen recht had om beledigd te zijn! De spreker zei onder andere: 'We schep- pen met onze eigen handen het onderpand van de vrede in de gehele wereld.' Ik zou deze woorden op elke huis- muur willen schrijven... Met onze eigen handen..."

Hij keek naar zijn grote, donkere handen met de lich- te nagels, alsof hij ze voor de eerste keer zag.

Een paar dagen na haar terugkeer uit Oegreen zei Walentina tegen Awdotja: „Vanavond is er een openbare partijvergadering. Op de agenda staat een heel gewichtig punt: 'Tempo en vooruitzichten voor de ontwikkeling van onze kolchos.' Je moet daarheen gaan, Doenja! Overleg de vooruitzichten van de veeteelt eens goed, bereken de mogelijkheden van de voederbasis en ga er heen."

Awdotja beloofde te zullen gaan, maar later bedacht ze zich. Ze had Wasili wel meer op het kantoor en in de koestal ontmoet, maar ze schrok terug voor een ont- moeting in een volle vergadering. „Ik zal op gloeiende kolen zitten, iedereen zal ons aankijken. Vroeger of later zal het wel moeten gebeuren, maar het is beter te wach- ten, tot de mensen aan onze scheiding gewend zijn. Wat er aan belangrijks verhandeld wordt, zal Walentina me wel vertellen. En wat de ontwikkelingsvooruitzichten van de veeteelt en de voedervoorziening betreft, zal ik alle gegevens verzamelen en aan het bestuur en aan Walen- tina rapport uitbrengen."

Ze wapende zich met een telraam en tabellen en ging aan Aljosja's tafel zitten om de voederopbrengst van de kolchos te berekenen. Sedert lang al maakte ze zich on- gerust, dat de in het plan voorziene uitbreiding van de veestapel niet in overeenstemming was met de toename van de opbrengst van de voederaanplant.

Ze zat de hele dag te rekenen.

„Awdotja, kom je middageten?" riep Praskowja.

„Wacht, moeder, stoor me niet!" Voor zich uit sta- rend prevelde Awdotja: „Als we de zaaioppervlakte van

klaver en knolgewassen verdubbelen, dan krijgen we aan extra voedernantsoen ongeveer...”

Tegen de avond verlieten de volwassenen het huis en had Praskowja de kinderen naar bed gebracht. De kralen van het telraam maakten een droog tikkend geluid in de stilte. De lange kolommen getallen brachten Awdotja onafwendbaar tot een alarmerende conclusie.

„Hoe is het mogelijk, hoe je het ook wendt of keert, in overeenstemming met het plan, maar steeds blijft de voedervoorziening achter bij de veestapel. In het jaar vijftig zullen we het nog net klaarspelen, maar dan kunnen we de veestapel niet verder uitbreiden, het voer is niet toereikend! Hoe moet het in het jaar eenenvijftig? Er is in het plan van onze kolchos dus een fout geslopen! Hoe komt dat? Zal ik er met Walentina over spreken? Maar die is naar de vergadering. Op haar wachten?”

Awdotja schoof het telraam en de papieren met getallen op zij en probeerde wat verstelwerk te doen. Maar de draden raakten in de knoop, en de naald gleed uit haar vingers. Resoluut legde ze het werk neer.

„Ik kan toch niet hier blijven zitten? Op de partijvergadering wordt ons kolchosplan besproken, en de mensen hebben er geen vermoeden van, dat er een fout in zit. En ik zit hier in mijn eentje te rekenen. Nee, ik moet er heen gaan! Als ik dan zelf niet spreken kan, kan ik tenminste in de pauze Walentina alles uitleggen.”

Ze ging haastig naar het kolchoskantoor, liep de stoep op, maar bleef voor de deur staan, want ze hoorde Wasili's stem.

„Wat? Ze zijn al begonnen? Wasili spreekt! Ik had onopgemerkt binnen willen komen. Wat een pech! Nu zal iedereen naar me kijken. Dat is werkelijk erg vervelend! Of zal ik de pauze maar afwachten? Had ik tenminste mijn nieuwe hoofddoek maar omgedaan! Of zal ik maar weer naar huis gaan? Maar hoe moet het dan met het plan? Maar ik hoef me toch ook niet zo dom aan

te stellen. We zijn nu eenmaal gescheiden, Wasili en ik, en daar heeft niemand zich mee te bemoeien."

Maar iedereen bemoeide er zich mee. Bij haar binnenkomen draaiden, als op commando, alle hoofden zich eerst naar Awdotja om, dan naar Wasili en dan weer naar Awdotja. Wasili bleef steken, zweeg en schraapte geërgerd zijn keel.

„Kan ze niet onopgemerkt binnenkomen?" dacht hij. „'t Lijkt wel of ze de aandacht probeert te trekken!"

Awdotja kroop weg achter de brede rug van Matwejewitsj. Wasili herstelde zich en vervolgde zijn rede. Hij sprak over het vijfjarenplan van de kolchos, over de wisselbouw, over het gebruik van elektrische kracht, over de voorbereiding van de uitzaaai en over het bouwseizoen, maar het gewichtigste, dat hem sinds zijn laatste reis naar Oegreen het meest bezig hield en verontrustte, kon hij niet onder woorden brengen.

Hij was ontevreden zowel over zijn voordracht als over de discussie, die wel zakelijk was, maar veel te flauw verliep.

„Er zit geen pit in", fluisterde hij Walentina toe.

„De mensen zijn nog niet aan openbare partijvergaderingen gewend", probeerde Walentina hem te troosten, maar ze was zelf ook niet tevreden.

In Jasnew, Ljoebawa, Awdotja, Aljosja en anderen, die ze zo dringend voor de vergadering had uitgenodigd, zag Walentina toekomstige partijleden en ze voelde een bijzondere verantwoordelijkheid tegenover hen. Belangstellend lette ze op wat deze mensen zeiden en deden en trok het zich erg aan, als 't niet ging, zoals 't moest.

„Waarom komen ze niet los?" dacht ze. „Waarom zeggen Ljoebawa en Jasnew niets? Interesseert het hen niet? Waarom was Awdotja te laat? Ik had mijn hoogste verwachting op haar gebouwd. Onze vergadering komt niet goed op dreef, het moet heel anders gaan!"

Maar dadelijk daarop probeerde zij zichzelf moed

in te spreken: „Alles gaat niet in eens. Een paar maanden geleden zaten we hier voor de eerste partijvergadering met zijn drieën in deze kamer, en alles was nog onzeker, we wisten nog niet, op wie we rekenen konden en waarmee we beginnen moesten. Op het ogenblik is alles veranderd. Wij hebben heel wat mensen bij elkaar! Ah, Nastasja vraagt het woord! Misschien schudt zij de mensen een beetje wakker. . .”

„Onze brigade is aan jullie kolchos toegewezen voor dit hele seizoen”, sprak Nastasja Ogorodnikowa. „Onze oogst is jullie oogst, daar zijn we het over eens. Onze tractoren en aanhangwerktuigen verkeren in een uitstekende staat, en op ons, tractoristen, kunnen jullie rekenen! Maar waarom nemen jullie er nog je gemak van?”

„Hoe zo, ons gemak?” zei Boejanow verontwaardigd. „Wanneer wij niet op de uitzaai zijn voorbereid, wie is dat dan wel?”

„Noem je dat voorbereid? De vijfde akker ligt vol dood hout, en het oude klaverveld is door dennen overwoekerd. Denken jullie, dat ik door struiken en takkenhopen kan ploegen? En hoe lang heb ik jullie al niet gevraagd om een vaste man aan te stellen voor de bediening van de aanhang-apparaten? Verleden jaar was het een gewroet: dan was dit niet in orde, dan weer dat niet, en dan kwam er weer een nieuwe helper! Ploegen, zaaimachines, extirpators, die moeten met eerbied behandeld worden, en dan krijg je een tijdelijke man, die de aanhang-apparaten niet kent! Zo'n aggregaat is geen koekepan. Ik zeg het nou nog vriendelijk, maar zo gauw ik met de tractor de eerste voor trek, is het uit met de goedmoedigheid! Op de akker ben ik zo gevaarlijk als een wolf! Voor alles, wat ik nodig heb, moeten jullie zorgen, laat je dat gezegd zijn!”

„We weten hoe gevaarlijk je bent!” zei Boejanow lachend over haar uitval. „Maar ze zeggen, dat jullie tractoristen het vorige jaar 'balalaika's' hebben laten staan!”

„Alleen op de Geitenwei. En hoe kwam dat? Door de ondeugende kinderen. Ik had de voren netjes uitgemeten en piketten geplaatst, maar de kinderen hebben die piketten uit de grond getrokken. De tractorist, die me afloste, was jong en onervaren en kon de voren niet op het oog bepalen, en zo bleven er van die driehoeken ongeploegd, die jullie balalaika's noemen.”

„Jouw objectieve oorzaken interesseren ons niet!” sprak Boejanow gewichtig. „Ons interesseert alleen het resultaat.”

Nadat Nastasja gesproken had, werd de discussie lewendiger.

„Over alles praten ze, maar dat er in ons plan een fout zit, daarover geen woord”, dacht Awdotja. „Maar wie zou het ook kunnen? Ik heb het zelf toch pas ontdekt, nadat ik aan de hand van de tabellen alle onderdelen heb nagerekend. Zou ik opstaan en spreken? Alweer zullen ze allemaal Wasili en mij aangapen! Nu ja, laten ze kijken, dat doet er niet toe. Maar van twee dingen één: of ik zeg helemaal niets of ik zeg alles, wat ik op mijn hart heb. Niet alleen over de veeteelt, maar dan leg ik al mijn voorstellen aan de partijvergadering voor.”

Toen ze het woord vroeg, dacht Wasili ontstemd: „Iedereen zit ons al aan te gapen, en nu moet ze nog op het podium komen ook! Waar heeft ze dat nu voor nodig?”

Awdotja begon rustig te spreken, kalm en bezonnen, zoals het haar aard was, alsof ze voor zichzelf sprak: „Een muisje gelooft, zolang het in zijn hol zit, dat het machtig groot is, maar zo gauw het er uitkomt en om zich heen kijkt, ontdekt het, dat het nietig en klein is.” Hoewel ze heel zacht sprak en haar rede helemaal niet leek op de redevoeringen, die er gewoonlijk op vergaderingen worden gehouden, luisterden allen met de grootste aandacht. „Zo ging het mij ook. Zolang ik op de boerderij bleef, leek het mij toe, dat ik mijn werk naar be-

horen deed. Maar op de cursus heb ik geleerd en gezien, wat werkelijk werken is, en ik weet nu één ding, dat we nog weinig tot stand gebracht hebben.”

Wasili was verbaasd en ontroerd over die aanhef: „Ze heeft precies gezegd, wat ik dacht en niet onder woorden heb kunnen brengen. Ze spreekt mijn gedachten uit!”

Awdotja haalde een blocnote uit haar mantelzak en vertelde van haar berekening: „Het vijfjarenplan beoogt een constante toename van onze veestapel. De behoefte aan veevoeder wordt daardoor drie en een half maal zo groot. Zo hebben we het vastgesteld. Maar onze voedervoorziening is verkeerd berekend, en wat dat betreft is er een fout in het plan geslopen. Hoe we het ook aanleggen met de klaver en met de verbouw van voedergrassen en knolgewassen, we komen er maar net voor het jaar vijftig mee uit, maar aan het jaar eenenvijftig hebben we niet gedacht, dan zullen we de veestapel niet meer kunnen uitbreiden: er zal geen voer genoeg zijn.”

„Binnen de vijf jaar zullen we daar wel wat op gevonden hebben!” riep sergeant-Serjosja er tussendoor.

„Nee, daarvoor moeten we nu maatregelen nemen! Ligt het jaar eenenvijftig dan nog zo ver?” antwoordde Awdotja. „Je kunt zo'n vraagstuk niet in een jaar oplossen. De vooruitzichten van de kolchos staan op de agenda van deze vergadering, dus daar moeten we het nu over hebben. Of wel, we moeten het moeras droogleggen en daardoor de oppervlakte van de weilanden vergroten, of een andere uitweg zoeken. En we moeten beslist een speciale voederbrigade oprichten, met een vast plan, waarvoor die verantwoordelijk is.”

„Awdotja Tichonowna heeft een gewichtig vraagstuk aangesneden”, sprong Walentina bij. „In onze kolchos blijft nu de voederbasis al bij de veestapel achter, en deze achterstand zal ieder jaar groter worden, wanneer we geen afdoende maatregelen treffen. We moeten ons

plan voor de melioratiewerken uitbreiden en onmiddellijk een voederbrigade in het leven roepen."

„Er ligt nog een massa grond bij ons braak!” zei Pimen Jasnew. „Neem bijvoorbeeld dat moerassige kreupeelhout achter de tweede helling. Geen bos en geen gras, alleen maar drassige heuveltjes! Daar moeten we weiland van maken.”

„Het Afgebrande Bos op de heuvel zou een uitstekende wei kunnen worden”, viel Alexej bij. „Uitstekende weilanden en vlak langs de rivier. Het land daar behoort aan de staat. Zouden we het niet kunnen pachten?”

„Goed land, maar erg ver weg! We kunnen het vee toch geen twintig kilometer drijven!” voerde Ljoebawa hier tegen aan.

Maar Awdotja, die er van opwinding blozend en jong uitzag, riep: „O, Aljosja, dat is werkelijk net wat wij nodig hebben! We zouden de kudden daar de hele zomer kunnen laten, zoals ze dat op de bergweiden doen. Dat zou een uitweg uit onze moeilijkheden zijn! Een betere is er vast niet! Wasja”, ze merkte helemaal niet, dat ze Wasja zei, „zouden we die grond niet kunnen krijgen? Als we de weidegronden konden vergroten en dan nog die grond er bij krijgen, zouden we de kudden zo kunnen uitbreiden, als we nooit hadden kunnen dromen!”

Zij sloeg haar ogen niet meer neer, maar keek Wasili recht aan. Voor een ogenblik vergat ze, dat hij haar vroegere echtgenoot was, maar zag in hem alleen de man, die de kolchos uit de moeilijkheden kon halen.

„Dat moet ernstig in overweging genomen worden”, antwoordde Wasili. Het voorstel om het Afgebrande Bos te pachten viel erg in zijn smaak.

„Heb je die weiden zelf gezien?” vroeg hij aan Awdotja.

„Natuurlijk, verleden jaar hebben we er frambozen gezocht. Ik was weg van dat hooiland! Alleen, hoe krijgen we het in handen?”

„Het districts-partijcomité zal ons helpen, en het gebieds-partijcomité ook!” zei Boejanow. „Onze partijorganisatie zal een brief schrijven en zich in het uiterste geval tot de pers wenden!”

„Waar ligt dat Afgebrande Bos? Waar ligt dat? Ik zou het wel willen zien!” riep Ksjoesja opgewonden.

Awdotja's voorstellen hadden de overigen aangespoord, en nu stond Pimen Jasnew op: „Wanneer we al vijf jaar vooruit plannen maken, waarom zouden we dan ook niet over onze vindplaatsen van pottenbakkersaarde praten? Zulke aarde als op de lage oever vind je in het hele district niet! We zouden een steenbakkerij of op zijn minst een pottenbakkerij kunnen oprichten! De ontvangsten voor de kolchos zouden niet te versmaden zijn, en het werk is niet al te zwaar.”

Toen Walentina om over elven de vergadering sloot, zei ze: „Wasili Koezjmitsj, Michail Ossipowitsj en ik dachten, dat we alles voorzien en in het plan opgenomen hadden, maar jullie, kameraden, jullie hebt ons een aantal belangrijke nieuwe voorstellen gedaan. Onze plannen zijn daarom rijker van inhoud geworden, maar de vervulling van deze plannen zal van ons allen geen geringe krachtsinspanning eisen!”

„Waar het hart bij de zaak is, blijven de handen niet achter!” verklaarde Ljoebawa.

Hoofdstuk III

VOORJAAR

Hoewel het in de kolchos met het graan, het veevoer en het trekvee veel slechter gesteld was dan voor de oorlog, hadden de mensen nog nooit de uitzaai zo zorgvuldig, weldoordacht voorbereid als dit jaar.

Het was onder anderen Walentina geweest, die deze voorbereiding georganiseerd en gestimuleerd had. Ze had haar eekhoornpels al lang in Oegreen achtergelaten en

liep nu, alsof ze aan het front was, in een korte schapenvacht met een strakke riem en een lakense mansbroek, die veel geschikter was om door de besneeuwde velden te lopen en paard te rijden. Haar knappe, lenige figuur, haar energieke bewegingen, haar lange, „vluchtende” wenkbrauwen en haar rijk gemoduleerde, nu eens schrille, dan weer weke en diepe stem waren reeds lang in alle vijf kolchozen, die onder de dorpsowjet stonden, een bekende en welkome verschijning geworden. Ze glimlachte bij de herinnering aan de tijd, toen haar de sneeuwbedekte velden onmetelijk en geheimzinnig hadden toegeschenen, de herinnering aan die winterdag, waarop ze tegen de heuvelhelling had zitten kijken naar dat eenzame takje in de sneeuwvacht en geluisterd had naar Slawka's droefgeestig gefluit en zich in de sneeuwwoestijn even eenzaam en verlaten had gevoeld als dat dorre takje en even zwak en weemoedig als het geluid van de klaagfluit.

De velden waren voor haar nu niet langer „bladzijden uit een ongelezen boek”. Het vroegere gevoel van raadselachtigheid en onbegrijpelijkheid van deze eindeloze sneeuwvlakten had plaats gemaakt voor een nauwkeurige kennis van iedere akker. Zij stond niet meer hulpeloos tegenover het land, maar beheerste het.

Nu wist ze, dat de zuurgraad van de bodem in de richting van het „Slangen-veen” toenam en de beste gronden aan de kant van de heuvelhelling lagen. Als ze door de velden over de heuvel liep, „zag” ze bijna, hoe onder het dikke sneeuwdek de zwakke, nauwelijks ontkiemde zaden van het winterkoren lagen, die in de herfst in onbemest braakland waren uitgezaaid, terwijl ze tegelijkertijd de kunstmest zag, die voor de kopbemesting in het vroege voorjaar voor deze zaden klaar lag.

En kwam ze aan de helling, waar Alexej's zaadwekerij lag, dan stonden alle bestanddelen van de grond haar voor de geest, met de tonnen tufsteen en stalmest,

die al waren aangevoerd, en de kunstmest, die in de brigadeschuren gereed lagen voor het gebruik. Elk stukje grond sprak als 't ware tot haar, en zij verstond, waar het om vroeg en waar het zich over beklaagde.

Aan alle kolchozen deelde ze een door haar getekende bodemkaart uit, waarop zowel de resultaten van de bodemanalyse als de recepten voor de bemesting waren aangegeven. Die kaart werd eerst met wantrouwen ontvangen, maar ondervond, toen men er eenmaal aan gewend was, grote waardering. De brigadiers tekenden de secties van hun brigades na en de voor buitenstaanders onbegrijpelijke, maar voor Walentina vleiende zegswijze: „Wij voeren de kaart uit”, werd in de kolchozen algemeen gebruikelijk.

Behalve deze kaart hingen in de kantoren van alle vijf kolchozen overzichtelijke, grafische voorstellingen van de wisselbouw en duidelijke tijdschema's, nauwkeurig als militaire orders.

Deze voorliefde voor nauwkeurige tijdschema's en plannen had Andrej uit de Koeban meegebracht en er Walentina voor gewonnen.

Het kostte heel wat moeite om het tijdschema aan te houden, maar dat schrikte Walentina niet af. Ze was er al aan gewend, dat je geen nieuwigheden kunt invoeren, zonder op moeilijkheden te stuiten. Zelfs bij zo'n eenvoudige zaak als het inzamelen en opslaan van as duurde het tamelijk lang, eer dit accuraat en systematisch werd gedaan. Zij schreef voorschriften en instructies, sprak er over in vergaderingen en bezocht de mensen huis aan huis, maar niets hielp. Bijna tot wanhoop gedreven besloot ze in de agrominimumkring een speciale voordracht over as te houden.

„As” noemde ze kort en bondig het onderwerp van deze voordracht. Uitvoerig vertelde ze over de chemische samenstelling van de as, vergeleek die met de samenstelling van de grond op de kolchos-akkers en legde

uit, hoe de opbrengst zou stijgen, door het bemesten met as. Ze demonstreerde de vergroting van de opbrengst met behulp van aren, aardappels en worteltjes, die ze daarvoor had meegebracht.

„Hier zien jullie een middelzware wortel, zoals die op onbemeste bodem groeit, en hier een wortel, die op dezelfde bodem groeit, als die met as bemest is.”

Ze had de wortelen daarvoor van te voren uitgezocht, maar deze kleine list hielp haar om de mensen te overtuigen. Zij bereikte, dat de leden van de kolchos de doodgewone as met andere ogen aanzagen, alsof die iets heel zeldzaams en waardevols was. Het inzamelen van de as kwam toen vanzelf op gang, en Walentina was van deze zorg bevrijd.

Ongeacht de moeilijkheden en enkele mislukkingen ging het overal vooruit, Walentina's ideeën werden langzamerhand verwerkelijkt, en net als Wasili had ze soms het gevoel of een zwaar beladen vrachtwagen na lang duwen en een laatste beslissende inspanning plotseling op gang gekomen was en er nu licht en snel „vanzelf” vandoor ging en de wet der traagheid volgde, doordat zijn gewicht, dat zich eerst tegen het in beweging komen verzet had, hem nu juist in gang hield.

Binnen enkele maanden was de houding van de mensen tegenover Walentina volkomen veranderd.

Als ze vroeger in een van haar kolchozen kwam, moest ze lang naar de voorzitter en de brigadiers zoeken en als ze eindelijk op haar verzoek kwamen, deden ze dat onwillig, alsof ze haar een gunst bewezen. Nu daarentegen behoefde Walentina zich alleen maar in de kolchos te vertonen of de mensen kwamen van alle kanten aanlopen, spraken haar aan, nodigden haar uit, verdrongen zich om haar heen, en iedereen had absoluut haar raad, haar aanwijzingen en haar hulp nodig.

Ze was energiek en hardnekkig en goed van de tongriem gesneden. Vroeger hoorden de kolchosboeren, als

ze iemand een uitbrander gaf, haar scherpe woorden somber en met geringschatting aan, maar nu namen ze haar woorden ter harte, en zelfs degenen, die door haar terechtgewezen werden, zeiden met waardering: „Onze Walentina Alexejewna laat niets over haar kant gaan! Bij haar kun je je er niet makkelijk van afmaken!”

Het gevoel, dat honderden mensen haar nodig hadden en duizenden hectaren grond onder haar beheer stonden, nam haar zo in beslag, dat daarbij zelfs het verlangen naar haar man op de achtergrond kwam. Dat verlangen was nu juist zo krachtig, als nodig was om het geluk van hun zeldzame en korte ontmoetingen volkomen te maken.

Van tijd tot tijd viel 's nachts door het raam van haar kamer onverwachts het bewegende licht van koplampen naar binnen en stopte er een auto voor haar deur. Dan sprong Walentina, warm, slaperig en in haar nachtjapon hals over kop uit bed. In het donker zag ze haar man niet, maar de verfrissende koelte van zijn handen, de vorstige geur, de ruwe, van sneeuw vochtige stof van zijn jas onder haar handen, alles versmolt tot een zo overweldigend gevoel van geluk, dat ze er dikwijls van droomde. In haar droom zag ze niet Andrej, maar bemerkte ze juist die frisse koelte, die vorstige geur en die ruwe stof van zijn jas, en iedere keer werd ze met hartkloppingen wakker, zo opgewonden en gelukkig was ze.

„Ik verlangde naar je, ben in mijn wagen gestapt en naar je toe gereden om je te zien”, zei hij dan. „Zonder chauffeur, helemaal alleen en zo hard als ik kon.”

Soms vroeg hij haar: „Huil je niet meer, omdat ik je hier naar toe gestuurd heb?”

„Nee, hoor eens, tienduizend hectaren!” antwoordde Walentina. „Dat is toch geweldig interessant! Het spijt me alleen, dat ik niet in het MTS kan werken! Stel je voor, Andrejka, hoe het er bij ons zou uitzien, wanneer ik niet tien-, maar vijftigduizend hectaren land onder me

had en daarbij nog het goede machinepark van het MTS en ervaren tractoristen!"

„Geduld! Ook dat komt. Wij zijn gauw klaar met de bouw van het nieuwe MTS. We krijgen weer dertig tractoren en vijf maai-dorsmachines. Ach, Walentina, dan gaat het er hier in het district pas goed op los!"

Het nieuwe MTS was zijn stokpaardje, en Walentina begreep zijn hartstocht en deelde die.

Ofschoon ze elkaar maar zelden zagen, voelden ze zich in alles één, en deze eenheid werd door hun gescheiden leven geenszins lossen, eerder versterkt.

„Hoeveel jaren zijn we nu al getrouwd, en er is nog niets vertroebeld of verflauwd!" zei Walentina.

„Het lijkt wel of we eeuwig in onze wittebroodsweken zullen blijven", bevestigde Andrej.

In de morgenschemering reed hij dan weer weg, maar zijn onstuimig en verrassend bezoek midden in nacht en sneeuw bleef Walentina bij en liet geen plaats voor verlangen en droevige gedachten over hun gescheiden leven.

April brak aan. Het was de dag, dat er met de uitzaai begonnen moest worden.

Nog half in slaap hoorde Walentina de regen zonder ophouden op het dak trommelen. Onrustig ruiste het hos.

„Wat is dat? We moeten vandaag met zaaien beginnen, en nu giet het al op de vroege morgen!" dacht ze en opende met moeite haar ogen. Regendroppels stroomden schuin over de ruiten. Daarachter doken de van de regen glimmend zwarte huizen op en in een grote poel rimpelde en bobbelde het water.

Walentina klom met pijnlijke benen uit het bed, het opstaan viel haar zwaar.

„Aljosja! . . . Grootmoeder! . . ."

Niemand antwoordde. Allen waren al weggegaan. Ze hadden haar niet gewekt, omdat ze gisteren eerst in de

nacht was thuisgekomen. Het kruis deed haar pijn: ze was de hele dag niet van het paard af geweest.

Ze boog en strekte een paar keer haar benen om de spieren te ontspannen, gleed in haar lange broek, trok met moeite de door de vochtigheid gekrompen kaplaarzen aan en merkte plotseling verbaasd, dat ze zich weer bewegen kon en naar omstandigheden zelfs gemakkelijk.

Op tafel lag een briefje van Alexej: „Walja, ik ben bang, dat het zaaigoed te sterk gejarowiseerd wordt. Het moet in de grond, en we kunnen niet zaaien. Kom naar de korenschuur.”

De buurjongen, Walentina's „stalknecht”, kwam langs het huis. Zij riep hem door het luchtvenstertje toe: „Alexasjka! Gauw, mijn paard!”

Daarna zette ze een vliegeniershelm op, die haar hoofd vast omsloot, en trok haar zwarte, leren jas aan.

Alexasjka kwam op de oude, bruine merrie aangere-den. Om te trekken deugde ze niet meer, maar je kon nog wel op haar rijden. Ze had ingevallen flanken en een opgeblazen buik, maar ze was altijd nog een „rijpaard”, en dus sprong Walentina licht in het zadel. De regen sloeg haar in het gezicht en stroomde in beken langs haar leren jas. Onder de hoeven klotste de modder.

Walentina moest drie kolchozen bezoeken en hun voorbereidingen voor de uitzaai controleren. Ze begon met de akkers van haar eigen kolchos. De jeugdbrigade werkte op de „zaad- en proefakker”. Hier lag de akker met de zaairogge „Wjatka” en een stuk land met Aljosja's ultravroege winterrogge.

De vroegtijdige, regenachtige herfst was een voortdurende gesel voor de Oegreense kolchozen. De Augustus- en September-regens bemoeilijkten en vertraagden het binnenhalen van de oogst en veroorzaakten verliezen. Het kweken van nieuwe soorten vroegrijpende winterrogge was in die tijd een levenskwestie voor het hele district. Twee jaar geleden had Alexej in de knant gele-

zen, dat het selectiestation van het gebied aan de teelt van zulke rogge werkte. Hij had een brief aan het station geschreven en een kleine hoeveelheid zaaigoed van ultravroege winterrogge ontvangen. Hij had de korrels gezaaid en een goede oogst binnengehaald en het vorige jaar een hele strook grond met zijn eigen zaaigoed bezaaid. Walentina interesseerde zich sterk voor Aljosja's proefneming en daarom reed ze naar de akker van de jeugdbrigade.

Door de fijne, nevelachtige motregen zag ze al van verre mensengestalten, die zich gelijkmatig snel bukten en weer oprichtten. Hoe dichterbij ze naderde hoe meer de doelmatigheid en de geconcentreerdheid van de bewegingen opviel. Ze reed tot vlak bij de akker en hield haar paard in, verbaasd over de onverwachte schoonheid van wat ze zag.

Voor haar lag de helling van de heuvel, met greppels doorsneden. Van het bovenste deel was het water al weggespoeld, en de natte, zwarte aarde met de teer-groene spruiten lag voor haar. Aan het benedeneinde van de heuvel, waar de greppels tegen een lage rug, die de heuvel van het ravijn scheidde, eindigden, stroomde het water, dat door de greppels werd aangevoerd, borrelend en schuimend naar beide zijden. Hier omspoelden kleine kolken de stenen en aardheuveltjes en ontstonden kleine meertjes, van waaruit overal heen steeds weer nieuwe beekjes stroomden, als zochten ze een uitweg. Over het land hing de lage lucht, en van de aarde tot de hemel stond een grijze nevel, die door de motregen zilverschleek. Dit alles was op zichzelf al mooi, maar het was nog schilderachtiger door de menselijke gestalten. Jongens en meisjes, die zich over de spaden bogen, de grond niet eenvoudig om te spitten, maar de aarde misch en volhardend om te doordringen, zo energiek, ruisend door het werk verhitte gezichten lichtte

rozig op in de zilvergrijze nevel; hun ogen
een onverwachte vrolijke glimlach. Was het omdat da
zo mooi afstak tegen het grijs of omdat de vochtige
sluier ogen en gezichten deed oplichten of omdat de over-
gave aan het werk de jonge mensen mooier maakte, een
feit was het, dat ze er allen stralend uitzagen.

Moeizaam stapte Alexej door het taaie slik op Walen-
tina toe. Hij was zo door en door nat, dat de regen in het
geheel geen indruk meer op hem maakte.

„Zet tenminste je kraag op”, zei ze.
„Natter dan nat kun je niet worden!” Het blauwachtige wit van zijn ogen lichte bijzonder helder op. Zijn gezicht was rozig, nat en bezorgd. „Kijk eens, Walja!” Hij hurkte op de grond neer, hoosde het water met zijn handen van een stukje grond weg en liet Walentina de kiemplantjes zien. Zij hingen slap en hadden een merkwaardig vale kleur. „Ze verrotten! Dit is nog wel mijn ultravroegel!”

Hij keek verontrust en vragend naar Walentina op, en ze voelde, dat ze hem op de een of andere manier gerust moest stellen. Ze was op het punt hem met zusterlijke openhartigheid te zeggen: „Ik maak me er zelf ook zorgen over, Aljosja!” Maar ze was agronoom en leidster van de akkerbouw. Daarom zei ze: „Wat zou dat? Graaf een greppel, laat het water weglopen, en het zal gauw beter worden! We zullen namesten! Zorg voor gier.”

Van kop tot teen in nat, zwart leer gekleed, troonde ze waardig op haar dikbuikige merrie en zag er zo competent en officieel uit, dat Alexej verlicht ademhaalde. „En hoe moet het met het zaaigoed, Walja?”

„Ik rijd naar de gnaanschuur en zal wel eens zien.” Ze wist zelf niet, wat er aan te doen was, maar liet dat lichte en wees met zijn hand naar het ravijn: „We laten

zen, dat het selectiestation van het gebied aan de teelt van zulke rogge werkte. Hij had een brief aan het station geschreven en een kleine hoeveelheid zaaigoed van ultravroege winterrogge ontvangen. Hij had de korrels gezaaid en een goede oogst binnengehaald en het vorige jaar een hele strook grond met zijn eigen zaaigoed bezaaid. Walentina interesseerde zich sterk voor Aljosja's proefneming en daarom reed ze naar de akker van de jeugdbrigade.

Door de fijne, nevelachtige motregen zag ze al van verre mensengestalten, die zich gelijkmatig snel bukten en weer oprichtten. Hoe dichterbij ze naderde hoe meer de doelmatigheid en de geconcentreerdheid van de bewegingen opviel. Ze reed tot vlak bij de akker en hield haar paard in, verbaasd over de onverwachte schoonheid van wat ze zag.

Voor haar lag de helling van de heuvel, met greppels doorsneden. Van het bovenste deel was het water al weggespoeld, en de natte, zwarte aarde met de teer-groene spruiten lag voor haar. Aan het benedeneinde van de heuvel, waar de greppels tegen een lage rug, die de heuvel van het ravijn scheidde, eindigden, stroomde het water, dat door de greppels werd aangevoerd, borrelend en schuimend naar beide zijden. Hier omspoelden kleine kolken de stenen en aardheuveltjes en ontstonden kleine meertjes, van waaruit overal heen steeds weer nieuwe beekjes stroomden, als zochten ze een uitweg. Over het land hing de lage lucht, en van de aarde tot de hemel stond een grijze nevel, die door de motregen zilverachtig leek. Dit alles was op zichzelf al mooi, maar het werd nog schilderachtiger door de menselijke gestalten. De jongens en meisjes, die zich over de spaden bogen, leken de grond niet eenvoudig om te spitten, maar de aarde, de nevel, ja, de hemel te doordringen, zo energiek, rhythmisch en volhardend waren hun bewegingen.

Hun door het werk verhitte gezichten lichtten nat

en rozig op in de zilvergrijze nevel; hun ogen glansden in een onverwachte vrolijke glimlach. Was het omdat dat zo mooi afstak tegen het grijs of omdat de vochtige sluier ogen en gezichten deed oplichten of omdat de overgave aan het werk de jonge mensen mooier maakte, een feit was het, dat ze er allen stralend uitzagen.

Moeizaam stapte Alexej door het taaië slik op Walentina toe. Hij was zo door en door nat, dat de regen in het geheel geen indruk meer op hem maakte.

„Zet tenminste je kraag op”, zei ze.

„Natter dan nat kun je niet worden!” Het blauwachtige wit van zijn ogen lichtte bijzonder helder op. Zijn gezicht was rozig, nat en bezorgd. „Kijk eens, Walja!” Hij hurkte op de grond neer, hoosde het water met zijn handen van een stukje grond weg en liet Walentina de kiemplantjes zien. Zij hingen slap en hadden een merkwaardig valse kleur. „Ze verrotten! Dit is nog wel mijn ultravroege!”

Hij keek verontrust en vragend naar Walentina op, en ze voelde, dat ze hem op de een of andere manier gerust moest stellen. Ze was op het punt hem met zusterlijke openhartigheid te zeggen: „Ik maak me er zelf ook zorgen over, Aljosja!” Maar ze was agronoom en leidster van de akkerbouw. Daarom zei ze: „Wat zou dat? Graaf een greppel, laat het water weglopen, en het zal gauw beter worden! We zullen namesten! Zorg voor gier.”

Van kop tot teen in nat, zwart leer gekleed, troonde ze waardig op haar dikbuikige merrie en zag er zo competent en officieel uit, dat Alexej verlicht ademhaalde.

„En hoe moet het met het zaaigoed, Walja?”

„Ik rijd naar de graanschuur en zal wel eens zien.” Ze wist zelf niet, wat er aan te doen was, maar liet dat niet merken.

Alexej richtte zich op, fronste de wenkbrouwen, glimlachte en wees met zijn hand naar het ravijn: „We laten

meteen al het water daarin weglopen! Kom maar eens kijken! Het zal een mooi gezicht zijn!"

Samen met Frosja begon hij de aarden rug door te steken. Deze was hard en zat vol met de wortels van de struiken, die op de rand van het ravijn groeiden; ze moesten meer hakken dan graven. Frosja werkte met op elkaar geklemde tanden, zonder haar rug te strekken en zonder op te kijken. Met snelle, zekere, wijd uithalende bewegingen stiet ze de spade in het dijkje, drukte uit alle macht op de steel, hief het blad met een ruk op en wierp een kluit aarde op zij. Alexej, met een zware schop gewapend, viel er op aan met brede, krachtige bewegingen. Toen de greppel al bijna tot aan de andere kant van het dijkje kwam, richtte Frosja zich op, zag Walentina — tot dusver had ze niets en niemand opgemerkt — begroette haar met een hoofdknik en riep: „Meisjes! Kom eens kijken! We laten het water weglopen!"

Allen behalve Alexej hielden met werken op. Van de andere heuvelhelling kwamen de komsomolsen van de groep ook aanhollen.

„Hier, laat mij het doen! Laat mij het doen! Laat mij de laatste steek geven!"

Frosja schoof Alexej zonder plichtplegingen op zij, ging op een steen staan, drukte met haar hele gewicht op de spade en wrikte een grote, samengekoekte leemkluit los. De beek spoot in het ravijn. Onmiddellijk spoelde en sleurde hij een tweede grote kluit mee en stroomde in een brede waterval het ravijn in. Allen zagen hoe heuveltjes, plokken gras en de zwarte modderbrei van de akker met de bleke zaaiingen te zien kwamen. En achter het vrolijke beekje renden, alsof ze er door werden mee-gesleurd, de komsomolsen de heuvel af op het ravijn toe.

Allen lachten en juichten. Walentina's bruine merrie begon te trappelen, alsof ze de blijde opwindning van haar bereidster meevoelde. Frosja barstte in een luid hoera uit en danste midden in de troebele beek als bezeten op een

natte ronde steen. Haar onwaarschijnlijke ogen — het ene geel, het andere blauw — fonkelden als die van een kat. En uit de hemel vielen, door niemand opgemerkt, al sneller de regendruppels.

Ongaarne verliet Walentina de jeugdbrigade.

„Zou ik hier blijven?” overlegde ze. Maar ze moest het draineren van de akkers bij de andere brigades in de andere kolchozen controleren.

...Opnieuw hoefgestamp, de zwaaiende kop van de merrie, omhoog geslingerde aardkluiten en modderspatten...

Onderweg ontmoette zij Matwejewitsj.

„Regen...” zei hij.

„Regen...” antwoordde ze.

Een half uur later, toen Walentina het land van de volgende kolchos naderde, kwam ze een onbekende kolchosboer tegen. Reeds van verre zag ze, dat hij haar toelachte, met de hand wenkte en iets riep, dat ze niet verstaan kon, omdat de wind de woorden verwoei.

„Wat wil die rare snuiter van mij?” dacht ze.

Pas toen ze vlak bij hem was, begreep ze, dat hij op iets achter haar wees, en riep: „De lucht! De lucht!”

Ze draaide het hoofd om en slaakte een kreet van verrassing. In het Westen, aan de horizon, kwam een heldere strook blauwe hemel te zien. De wind verjoeg de wolken snel, de blauwe streep verbreedde zich zienderogen. Walentina en de onbekende kolchosboer stonden naast elkaar, midden in het modderige veld, keken naar de strook en glimlachten elkaar als boezemvrienden toe, terwijl ze helemaal niet merkten, dat er beken regen over hun gezichten liepen.

Al gauw brak de zon met zomerse warmte door de wolken, waarvan de verscheurde resten door het blauw vlogen, zodat de schaduwen over de akkers joegen.

Er stond een stevige wind. Samen met de zon maakte hij in minder dan geen tijd de aarde droog. Zelfs Walen-

tina's merrie werd vrolijker en probeerde overmoedig in galop over te gaan.

Zodra Walentina de voorzitter van de naburige kolchos in het oog kreeg, riep ze hem zonder eerst te groeten al van verre toe: „Vanmiddag plaats en uitkiezen om met ploegen te beginnen! Vanmiddag de hellingen ploegen!”

Haar woorden vlogen als een bevel van mond tot mond door de akkerbouwbrigades: „Vanmiddag de hellingen ploegen!...”

Die middag reed Nastja Ogorodnikowa met Witja Jasnew, die de aanhangapparaten bediende, het land op. Achter Nastja's tractor kwamen alle Eén-Mei-lieden, die zich van hun werk hadden kunnen vrijmaken.

Onderweg sloot Lena met de schoolkinderen er zich bij aan. De kinderen liepen netjes in de rij. Ze droegen rode linten en bouquetjes van rode geraniums. Nastja nam glimlachend het haar aangeboden bouquetje aan en stak het in het knoopsgat van haar gewatteerde jas.

Een hele processie, met bloemen en linten getooid, trok achter het ratelende aggregaat aan door de straten, en de weinigen, die om de een of andere reden thuis zaten, keken door de ramen en zeiden tegen elkaar: „Nastjoesja is uitgereden...” en kwamen dan ook de straat op.

De vochtige aarde dampte onder de zon. De door het sap gezwollen takken van de bomen glansden fluwelig zwart. Aarde en takken verspreidden een sterke en opwindende voorjaarsgeur. Lena hief het hoofd op en zette een lied in:

*Wij volgen te zamen, Nastjoesja,
Is de weg ook een smalle of wijde.*

Allen stemden vrolijk, al klonk het ook niet helemaal harmonieus, met het lied in.

*De weg valt ons zeker niet lang,
Tot het eind van het dorp laat ons rijden.*

Toen ze bij de heuvelhelling aankwam, keek Nastja scherp voor zich uit in de richting, waar de eerste vore

was uitgezet, en vroeg aan Wasili, zonder de blik van haar doel af te wenden, met een opvallend gelukkige glimlach: „Beginnen we, Koezjmitsj?”

Wasili en Matwejewitsj namen een monster van de vochtige, kruimelige grond, wreven die tussen hun vingers fijn en bekeken die.

„Nou?” vroeg Nastja.

„Vooruit maar!” antwoordde Matwejewitsj, en nam zijn muts af.

„Rustig, kinderen, rustig! . . . Dadelijk wordt de eerste vore getrokken!” riep Lena.

Alles was nieuw voor haar. Alles kwam haar poëtisch en ongewoon voor. De kinderen, aan wien zich haar stemming mededeelde, stonden er bij, zonder een kík te geven.

Ratelend boog het aggregaat van de weg af. Nastja's gebrúind gezicht, haar witte handen en het bouquetje rode geraniums schommelden voorbij.

„Veel geluk, Nastjoesja!” riep Wasili en wuifde haar toe.

„Veel succes!”

„Onze beste wensen!”

Iedereen keek haar vol liefde en teder aan, want aan haar handen waren het land van de kolchos, de oogst van de kolchos en het geluk van de kolchos toevertrouwd en de boeren wisten, dat je je op Nastja verlaten kon.

Ze wisten allen, dat Nastasja vanaf dit ogenblik dagen lang bijna niet van de tractor zou komen, dat ze aan het stuur zou eten en drinken, dat ze in de donkere nachten, wanneer in het dorp het laatste licht zou zijn uitgeblust, met de machtige machine hardnekkig en onvermoeibaar over de tussen de bossen verloren akkers zou rijden en de zwarte aarde met het witte licht van de koplampen zou overgieten. Ja, aan het stuur van die ma-

chine zou van aangezicht tot aangezicht met nacht en aarde, een flinke, krachtige brunette zitten, hardnekkig en onvermoeibaar als staal, als de machine zelf.

„Veel geluk, Nastjoesja!”

„Onze beste wensen!”

Helder klonken de kinderstemmen, terwijl de machine, die van de weg was afgebogen, over het veld reed en een zwarte streep omgeploegde aarde achter zich liet, als het kielzog van een schip.

De mensen keken de machine na, die langzaam en onverzettelijk voorwaarts ging. De aarde verwachtte hem, en de hemel week voor hem terug.

Hoofdstuk IV

DE HEUVEL VAN FROSJA

Een ongekende droogte heerste in het district van Oegreen. Sedert de dag, dat Nastja Ogorodnikowa de eerste voren had getrokken, was er geen druppel regen meer gevallen. Er heerste zo'n verzengende hitte, als de ouden van dagen zich niet konden herinneren. Gloeiende, droge winden joegen over de aarde, de grond kwam vol barsten.

's Morgens bij het ontwaken wierpen de mensen hun eerste blik naar de hemel en telden de spaarzame wolkjes.

De eerste dagen na de uitzaai hadden ze nog hoop, dat de in de bodem aanwezige voorjaarsvocht het gewas zou helpen de droge winden te doorstaan, dat er eindelijk toch regen zou vallen en de rijke oogst, waarvan allen droomden, zou verzekeren.

„Zodra het begint te regenen, zal alles wel dadelijk opleven en zullen we de vruchten van ons werken kunnen zien”, troostten de boeren elkaar.

Maar die hoop vervloog iedere dag meer en meer, de mensen droomden niet meer, maar maakten schuchter

berekeningen: „Als de regen vandaag komt, dan kan het koren zich nog herstellen.”

Maar iedere dag werkten op de velden de mensen lustelozer en in zwijgende onverschilligheid, en steeds vaker hoorde men zeggen: „Natuurlijk zal alles verdorren...”

De zomertarwe ging te gronde, maar daar was weinig van gezaaid, maar de wintertarwe hield zich goed, omdat men bijtijds geëgd en in het voorjaar gemest had. De aardappelen en de voederbieten stonden er minder goed voor. Als ze de armzalige aardappelplanten bekeken, zeiden de boeren tegen elkaar: „Vroeger haalden de aardappels er ons doorheen, als het een slecht jaar was. Waar kunnen we nu op hopen?”

Walentina, door de zon gebruind en vermagerd, herhaalde in alle toonaarden deze woorden: „Begieten en de grond losmaken.”

Ze voerde gesprekken met de boeren, waarin ze hen ijverig uitlegde: „Het losmaken van de bodem is droge besproeiing. In de niet losgemaakte aarde stijgt het water door haarfijne, voor het blote oog onzichtbare haarvaten omhoog, en de diepere grondlagen drogen uit. Als je de grond losmaakt, vernietig je die haarvaten.”

Maar de boeren deden het met tegenzin.

Wasili beval, redeneerde en schold, maar zonder veel resultaat. Walentina sprak hem daarover aan: „Gisteren is er weer niet veel gedaan! Waarom hebben ze de grond niet losgemaakt?”

„Ze geloven er niet in...” antwoordde Wasili en bij zichzelf begon hij te denken: „En geloof ik er zelf wel in?”

Hij liet van de twijfel aan haar woorden niets merken en voerde haar voorschriften nauwgezet uit, maar in zichzelf dacht hij: „Wat zijn die haarvaten eigenlijk? En zullen dat losmaken van de grond en die bemesting iets helpen tegen zo'n ongekende droogte?”

Al dat gepraat over haarvaten, bodemvocht en het

losmaken van de grond als droge besproeiing leek hem maar twijfelachtig. Niet dat hij het voor hersenschimmen hield, maar hij dacht, dat het in andere streken nuttig was, maar dat het niets te maken had met het district van Oegreen, met de Eén-Mei-kolchos of rechtstreeks met hem, Wasili Bortnikow.

Het lag nu eenmaal in zijn karakter niets te geloven, dat hij niet met zijn handen kon betasten.

Toen hij nog een kleine jongen was, had hij op een landbouwtentoonstelling een van zout gemaakt huisje gezien. Maar hij geloofde niet, dat het van zout was, vóór hij er aan gelikt had. Hij had een standje gekregen: „Wat zou er van het huisje overblijven, als alle bezoekers er aan gingen likken?”

Wasili had zich van het standje niets aangetrokken. Hij was tevredengesteld. Nu kon hij in het dorp met volle overtuiging vertellen, dat hij een huisje van echt zout had gezien; hij had er met zijn eigen tong aan gelikt! Met zo'n karakter viel het hem zwaar te geloven aan de noodzakelijkheid van een werk, waarvan hij de resultaten nog niet gezien had.

Zelf niet overtuigd van het nut van het losmaken van de grond, moest hij anderen daarvan overtuigen. Dat viel hem niet gemakkelijk. Nu hij de moedeloze mensen moest overtuigen te werken aan iets, waaraan hij zelf twijfelde, was zijn tong als verlamd, en zijn hart liep over van medelijden. Ja, ditzelfde medelijden, waarom hij eens Walentina met zulk een ergernis een „klaagfluit” had genoemd en zo vertoornd tegen grootmoeder Wasilisa was te keer gegaan, vervulde hem nu steeds meer, en hij voelde, dat het hem week en toegeeflijk maakte.

Steeds vaker kwam het voor, dat hij toegaf, waar hij op zijn stuk had moeten blijven staan, en dat hij iets toestond, waar hij tegenin had moeten gaan.

De vrouwen bleven weg van het werk om naar de markt te gaan met groenten en bosbessen. Hij wist, dat

hij daarover in het bestuur had moeten spreken, maar als hij zag, hoe moeilijk ze het hadden, kreeg hij medelijden en stelde hij het uit er ernstig over te spreken en liet het bij een terloopse opmerking. Daardoor werd het tijdschema hoe langer hoe minder aangehouden en verslakte de discipline meer en meer. Hij begreep heel goed, dat hij moest ingrijpen, maar hij kon het niet, want daartoe moest hij in de allereerste plaats zichzelf aanpakken.

's Nachts, alleen in zijn verlaten en stille huis, ijsbeerde hij door de kamer, rookte, dronk koude kwas en piekerde: „Wat is medelijden? En waarin moeten medelijden en naastenliefde tot uiting komen? Er zijn twee wegen: De mensen met rust laten, ze hun eigen moestuintjes laten begieten, ze naar het bos laten gaan, om bast te halen en bessen en frambozen te zoeken. Maar je kunt ook jezelf overwinnen, je dwingen te geloven wat de geleerden zeggen en de kolchosboeren dwingen er ook aan te geloven, hen er van overtuigen, hen geen rust of duur laten en, als ze je uitschelden, hen met dezelfde munt terugbetalen, als je kwaad wordt en ondanks alles je wil doorzetten.”

Hij wist, dat de tweede weg de juiste was.

Op een hete middag liep Wasili over de landweg, die met een dikke laag stof bedekt was. Dat rulle stof was zo droog, dat het, eenmaal opgejaagd, niet weer neerviel, maar als een mat glanzende wolk boven de weg in de gloeiend hete lucht bleef hangen. Gloeiende kringen stonden rondom de zon. De hitte sloeg als een loden gewicht neer en deed de lucht trillen en golven. Een witte glinsterende sluier lag over het landschap, dat doods lag als in de gloed van magnesiumlicht.

Aan beide kanten van de weg lagen velden met zomertarwe. De halmen waren merkwaardig droog en broos, en dunne aren rezen spits omhoog. Langs de wegberm rankten akkerwinden. De bladeren waren verdord, de valse, met stof bedekte bloesems roken zoetig naar bederf.

In het onbeweeglijke en zwaar met stof beladen struikgewas langs het ravijn piepte een vogeltje zacht en klagelijk, als bad het om water: „Dri-ink, dri-ink!”

Wasili baadde in zijn zweet. Hij deed zijn hemdkraag verder open, maakte zijn borst bloot, maar dat gaf hem geen verfrissing.

„Die vervloekte hitte! Met wat een zorg hebben we gezaaid, wat hebben we ons in het voorjaar uitgesloofd en hoeveel hoop was op deze akkers gevestigd! Zal dat alles werkelijk voor niets zijn?”

Hij boog van de weg af en liep dwars door het veld. Voorzichtig boog hij de halmen op zij, maar die bogen niet, maar knakten stijf en kaarsrecht met een stug geritsel af.

„Deze akker is verloren!” dacht Wasili. „Een geluk dat de rogge er beter bij staat. En hoe zullen de aardappels er af komen — de tweede bron van onze welvaart?”

De uitgestrekte akkers, waarop de aardappelen waren geplant, begonnen achter de tarwe. Dicht bij de weg was de aarde losgemaakt, maar hoe verder Wasili kwam, hoe oppervlakkiger het gedaan was. In het midden van de akker en in de buurt van het bos waren er grote plekken, waar niets aan gedaan was, en daar was de aardkorst hard als gebakken klei.

„Ze hebben het werk dus in de steek gelaten! Zo zijn ze! Wat moet je met zulke mensen beginnen? Het is Frosja's groep! Die nietsnut! En heeft ze me eergisteren niet gerapporteerd, dat ze met het losmaken van de grond geheel gereed was?”

Achter een strook braakland begon het aardappelveld van de tweede groep van de jeugdbrigade. Jasnew's dochter Wera was leidster van deze groep. Jong en onervaren als ze was, had ze haar groep niet zo in de hand als Frosja, maar ze sprak de brigadier nooit tegen, handelde nooit op eigen gezag en deed geen stap zonder Aljosja's

aanwijzing. In de praktijk kwam het er op neer, dat Aljosja de groep leidde en Wera alleen maar voor de vorm de tussenpersoon was. Dat kwam het werk ten goede.

Wasili ging naar dat veld in gespannen verwachting.

Het losmaken van de grond en de na-bemesting waren hier voorbeeldig uitgevoerd. Enkele weken geleden was het verschil hem niet zo erg opgevallen, deze aardappelen onderscheidden zich niet van de andere, en Wasili had toen gedacht: „Losmaken of niet, bemesten of niet bemesten, tegen zo'n droogte als nu helpt niets!” Maar met iedere dag sprong het onderscheid tussen de sectoren van de eerste en de tweede groep sterker in het oog. Wasili was sinds een week niet op deze akkers geweest en bleef nu, toen hij dichterbij kwam, verbluft staan. Gedurende de laatste dagen na de tweede keer losmaken en na-bemesten was het onderscheid opvallend geworden. Het leek of de sterke en hoge planten helemaal niet van de zon te lijden hadden gehad. Zelfs hun kleur was niet vaal, maar sappig en donkergroen.

„Dus toch! Het heeft de moeite geloond! Het is toch waar, wat in de boeken staat en wat Walentina gezegd heeft!”

Hij had zichzelf wel een klap voor het hoofd willen geven, omdat hij zo zwak en toegeeflijk was geweest tegenover de kolchosboeren, omdat hij medelijden met hen gehad had en niet geloofd had, dat het mogelijk was, iets tegen de droogte te doen. „Eén stond zwak van zin, brengt honderd poed minder in!” dacht hij verdrietig. „Had ik soms niet kunnen bereiken, dat de grond in de hele kolchos zo bewerkt werd? Ik zal ze allemaal hierheen sturen om deze akker te zien, maar Frosja zal ik duchtig onder handen nemen.”

Hij liep naar de weg terug. Deze slingerde zich als een wit gloeiend lint tussen de armzalige akkers door.

De velden lagen verlaten. De akkerwinde, die langs de weg verwelkte, baadde zijn vergeelde bladeren en verbleekte bloesems in het stof.

Vlak bij het dorp lag een zwarte, kale akker, waarvan alleen al het gezicht een troost was voor Wasili. Dat was Tatjana's koolveld, waarvan pas de oogst was afgehaald. Het zaaien in broeibakken, uitplanten met turimolm, bodem losmaken, besproeien en na-bemesten hadden gemaakt, dat Tatjana hier een ongelooflijk rijke en vroege oogst had kunnen binnenhalen. Enige dagen geleden was zij, trots als een koningin, in de vrachtauto gestapt en had persoonlijk de eerste lading kool naar de markt gebracht. De vroege kool van Tatjana had de Oegreeners verbaasd, de mensen hadden zich om de auto verdrongen, en de kool was weggevlogen. Onmiddellijk waren er bestellingen binnengekomen van ziekehuizen, sanatoria en pionierskampen. Het geld stroomde in de kolchos-kas. Iedere keer als Wasili langs dit koolveld kwam, zei hij tegen iedereen, die er bij was: „Nu kun je zien, wat je met gewone kool kunt doen, als je er moeite voor geeft! Vroeger verdienden we nauwelijks iets aan de kool, maar deze keer heeft Tatjana er duizenden uitgehaald!”

En opnieuw voelde Wasili zich verheugd, nu hij langs het lege veld liep.

Uit de stofnevel doken de grijze huizen van het dorp op. Op het kolchoskantoor was niemand. Er zoemden alleen vette vliegen tegen de ruiten. Wasili stuurde de be-waakster naar Frosja, die naast de deur woonde. Hij zette het raam open en hoorde Xenofontowna's eentonige stem, die klonk als het gezoem van de vliegen. De oude zat in haar voortuintje in de schaduw en vertelde een sprookje aan de kinderen. De zeurige, oude stem rammelde eentonig en troosteloos en stemde wonderlijk overeen met de rij gelijke huisjes langs de stoffige verlaten weg en de stofnevel over het dorp:

„En al het groen op de aarde zal verbranden, en de Grote Draak zal aan zijn drakengebroid vragen: 'Is onze vette Moeder Aarde geheel gereinigd?' En het drakengebroid zal antwoorden: 'Rein is ze als een eerbare jonkvrouw.' En andermaal zullen de vlammen oplaaien, en andermaal zal de Grote Draak vragen: 'Is onze vette Moeder Aarde geheel gereinigd?' En het drakengebroid zal antwoorden: 'Rein is zij als een eerbare weduwe.' En dan zal alles verbranden... En de aarde zal barsten als een lemen pot.”

Woedend dacht Wasili: „Daar zit ze weer te agiteren, die verwenste heks!”

Hij stak zijn hoofd uit het raam: „Waarom maak je de kinderen aan het griezelen?”

„Mag je dan geen sprookjes meer vertellen?”

„Er zijn sprookjes en sprookjes. Jouw sprookjes klinken als het ravengekras. Hou daarmee op!”

Even later stond Frosja op de drempel. Niet alleen haar ogen, ook haar kleren waren verschillend van kleur. Haar blouse was groen, haar halsketting rood en haar rok blauw. Zij zag er zo bont uit, dat haar ogen, het éne geel, het andere blauw, precies pasten bij haar karakter en haar hele persoon.

„Frosja, waarom is de grond op jouw heuvelakker niet losgemaakt?”

„Wat geeft het?”

„Walentina heeft het iedereen uitvoerig uitgelegd. Heb je niet geluisterd? Het losmaken van de grond is droge besproeiing, zo leert ons de agrotechniek.”

„Je kunt me nog meer vertellen!” antwoordde ze brutaal.

„En waarom heb je Aljosja en mij voorgelogen? Waarom heb je gezegd, dat het klaar was? In het midden is aan het veld niets gedaan, alleen aan de kant van de weg is 't voor de schijn een beetje losgemaakt.”

„We hebben de grond in het dal losgemaakt, maar op

de heuvelakker zou het net zo nutteloos zijn als water scheppen in een zeef. 't Geeft niets, alles verdort toch..."

„Het helpt wel degelijk! Als je doet, wat de agrotechniek leert, is zelfs de droogte niet in staat de oogst te vernietigen. Roep de meisjes en mars, naar de heuvelakker!”

„Je kunt me nog meer vertellen!”

„Spreek me niet tegen, Frosja! Je staat niet op een dansavond met je aanbidders te praten! Roep je meisjes, zeg ik, en ga naar de heuvelakker en aan het werk!”

„Waarvoor? Het is net zo nuttig als een pleister op een houten been! We snappen wel, waar het jullie om te doen is! Walentina en jij willen een wit voetje halen bij het district. Jullie willen graag in jullie rapporten schrijven, dat alles gedaan is, zoals het behoort! Jullie kunnen schrijven, wat jullie willen, maar laat ons met rust! Laat de mensen niet voor niets werken! In de naburige dorpsowjet wordt de grond ook niet losgemaakt. Alleen wij sloven ons zo uit voor jou en Walentina!”

„Och, stomme meid! Heb je de akker van de tweede groep gezien? Heb je die vergeleken met de akkers, die niet zijn losgemaakt?”

„Ik heb ze gezien, ik heb ze vergeleken!”

„Waar is het beter?”

„Het is precies hetzelfde.”

„Nee, het is helemaal niet hetzelfde. Ga maar eens achter het braakland kijken, naar het aardappelveld van Wera.”

„Nou, misschien staat het er daar, waar het losgemaakt is, iets beter voor, maar moeten we ons daarvoor de hele zomer afsloven? We gaan niet. Bovendien zijn alle meisjes naar het bos, bessen plukken.”

„Wie heeft ze daartoe verlof gegeven?”

„Ik!”

„We zullen je dus als groepsleidster moeten afzetten!”

„Je kunt me nog meer vertellen!”

Hij had veel zin haar geducht uit te schelden, maar Petrowitsj' woorden schoten hem te binnen. Petrowitsj had gezegd, dat zijn — Wasili's — hoofdgebrek was, dat hij alleen maar kon bevelen en er geen slag van had om de mensen te overtuigen en op hun gemoed te werken. Hij hield zich dus in, zuchtte, schraapte zijn keel en zette er zich plichtmatig toe om Frosja begrip bij te brengen.

„Alexej heeft in de laatste vergadering tegen je gewaarschuwd. We zijn daar toen niet op ingegaan. We hebben vertrouwen in je gesteld, omdat we hoopten, dat je je woord zou houden.”

„Nu, en heb ik sinds het voorjaar niet gewerkt? Wie heeft de meeste mest naar het land gereden? Mijn groep! Wie was er eerder dan alle anderen met het namesten klaar? Mijn groep! Ik heb gewerkt zolang het zin had. Maar wat geeft het nu nog? Kijk!” Zij wees met van haat vervulde ogen naar de zon. „Die is de schuld van alles!”

Na lang praten beloofde Frosja eindelijk de volgende dag met haar groep naar de heuvelakker te gaan. Ze wilde net weggaan, toen Aljosja binnenkwam. Hij rukte zijn muts van zijn hoofd, smet die op een bank, wierp een woedende blik op Frosja en barstte los: „Zeg eens, Wasili Koezjmitsj, wat moet ik met die beginnen?”

„Wat heeft ze nu weer uitgehaald?”

„Eerst heeft ze het losmaken van de grond gesaboteerd! Morgen moet ik de hele brigade inzetten om de zaadkweek van de ultravroege rogge na te mesten en te begieten, en nu moet je eens lezen, wat ze me schrijft!”

Wasili nam het briefje aan, dat Aljosja hem gaf, en las hardop: „Begiet jij je zaadkwekerij maar zelf. Wij zijn jullie knechtjes niet! Wij zijn niet zo stom, dat we ons afsloven op een andermans sector!”

Frosja schudde haar lokken.

„Waarom zouden we hun rogge mesten en gieten? Je kunt me nog meer vertellen! Zij komen bij ons immers ook niet gieten?”

„Het gaat hier toch om de zaadkwekerij! Van deze rogge hangt de hele oogst van het volgend jaar af!” zei Wasili.

„Het is hun sector, en laten ze die maar zelf besproeien!”

„Wat denk je eigenlijk wel? Moet het ene tiental dag en nacht op het land werken en het andere maar bessen gaan plukken? De zaadkwekerij is toch het belang van de hele kolchos!”

„Slim bedacht!” zei Frosja. „Wat komt er zo van de socialistische wedstrijd terecht? Ze willen, dat wij hen zullen helpen, om het van ons te winnen! Wij zullen hun werk en het onze doen, en dan zullen zij boven aan de rode erelijst komen te staan! En een extra beloning krijgen voor de hoge oogstopbrengst! Goochem, heel goochem! Maar ik laat me niet in de boot nemen! Ik ben niet op mijn achterhoofd gevallen!”

„Heb je het gehoord?” zei Aljosja tegen Wasili en ging naast hem zitten. „Probeer jij haar dat nu eens uit haar hoofd te praten.”

„Ik heb het al geprobeerd... Ik weet hoe ze is...”

Ze zaten op de bank en monsterden Frosja, die voor hen stond met de schouders tegen de muur geleund en met haar hele houding zei: „Gaap me maar rustig aan, denk maar niet, dat ik bang voor jullie ben!”

„Waar heb ik die indeling in groepen eigenlijk voor nodig? Wera Jasnewa werkt tenminste niet tegen, maar Frosja bezorgt me alleen maar last”, zei Aljosja. „Zolang ieder in zijn eigen sector werkt, gaat het nog. Maar zodra het om een groter werk gaat, waarbij op één akker veel krachten nodig zijn, zijn er iedere keer discussies! Als de brigadier zwak is, zijn de groepsleidsters misschien nuttig, maar ik speel het ook alleen wel klaar!”

„Waarvoor dan dat eeuwige geschreeuw over wedstrijd en nog eens wedstrijd tussen de groepen?” wond Frosja zich op. „Waarvoor al die drukte? Of het gaat brigadegewijs, en dan doet de hele brigade mee, of het gaat groepsgewijs, en dan is het groep tegen groep! Zeg nou zelf eens, waarom zouden wij ons uitsloven op hun sector, terwijl wij met hen in een wedstrijd gewikkeld zijn? Dan helpen wij hen om het van ons te winnen. Wij moeten op hun zaadkweek werken, maar de toeslag voor de goede oogst steekt hun groep in zijn zak! Jij scheldt me uit, maar ik weet, dat ik gelijk heb! Mijn meisjes hebben er geen belang bij om op een andermans sector te werken.”

„De zaadkwekerij is van belang voor de hele kolchos!”

„Waarom wijzen jullie de groepen dan sectoren toe? Nee, we beginnen er niet aan! Jullie hebt ons sectoren toegewezen, en in die sectoren zullen we werken!”

„Zij zitten aan hun stukje grond vast en zijn daar niet van los te krijgen!” sprak Aljosja. „Zo gaat het niet langer, Wasili Koezjmitsj. Voor mij is het werken alleen maar interessant, als er veel land is en veel mensen zijn en ik me vrij kan roeren, maar wat is dit voor werk? Ik voel me aan handen en voeten gebonden.”

„Dan had je de brigade maar niet in groepen moeten verdelen! Eerst bedenken ze, ik weet niet wat, en als het dan misloopt, dan moet Frosja de zondebok zijn! Dan komt alles op mijn arme, weerloze hoofd neer.”

„Nou, nou, jij en 'weerloos'!”

„Waarom niet, als jullie mij van alles de schuld geeft? Nee, ik ga met mijn meisjes niet gieten in een anders sector! En daarmee basta! Voeg de sectoren samen en maak er één gemeenschappelijke akker van, dan zal ik gaan! Dat is mijn laatste woord!”

Frosja liep het kantoor uit en sloeg de deur hard achter zich dicht.

„Die meid heeft de duivel in!” bromde Wasili.

„Zo is het”, antwoordde Aljosja. „Maar naar mijn mening zit hier meer achter. Kijk eens aan, Oom Wasja: Waar een machine gebruikt moet worden, heb je opeens veel mensen tegelijk nodig, en waar belangrijke agrotechnische maatregelen moeten worden doorgevoerd, ook. Maar wij hebben de mensen in kleine groepen verdeeld en hebben hun sectoren toegewezen en de beloning evenredig aan de prestatie op die sectoren vastgesteld. Dat gaat niet samen. Hoe moeten we nu de betaling regelen?”

Aljosja stond er op, dat hij antwoord op die vraag kreeg.

„Daar moet ik over nadenken...”

Die nacht droomde Wasili, dat de akkerwinden om zijn schouders groeiden, tegen zijn hals opkropen en aan zijn oor kietelden.

„Word wakker, Wasja! Word wakker!” De lange, stijve vlechten van de oude Agafja kietelden zijn wangen. „Word wakker, beste jongen! Kijk eens door het raam!”

Het was het spookachtige uur, waarop je niet goed weet of de maan nog zo helder schijnt of dat de morgen al schemert. Aan het zenith fonkelden grote sterren, die al verbleekten, maar een brede, warrige schaduw bedekte een stuk van de hemel bij de horizon. In de verte gromde de donder.

„Een regenwolk!” drong het tot Wasili door, terwijl hij vlug uit zijn bed sprong. Hij schoot in zijn kleren en rende de straat op en zag een zeldzaam tafereel: de kolchosboeren sliepen niet. De straat was vol mensen. Deze menselijke gestalten leken als schimmen geluidloos rond te zweven in het spookachtig groene licht. Alle gezichten keken in dezelfde richting, naar de opdoemende wolk. De opgeheven gezichten en de sidderende populieren verrieden dezelfde gespannen verwachting.

Het minste geluid was duidelijk hoorbaar in de gespannen stilte. De mensen zwegen, alsof ze bang waren de naderende wolk te verjagen.

De opgewonden, gedempte stemmen, het geluidloze bewegen van de menigte, al die gezichten, die gespannen één kant uitkeken, deden aan als een plechtig feest. Zo uit hun slaap raakten de mensen onder de bekoring van de zwijgende nacht en de gespannen verwachting. Men hoorde alleen zo nu en dan een venster of een tuinhek klappen.

„Heeft iemand een brood?” vroeg een stem, die op die van Xenofontowna leek. „Het moet rond en heel zijn, niet aangesneden!”

Een jonge, vreemd klinkende vrouwenstem sprak zacht, hartstochtelijk, klagend en haastig: „Die wolk zal toch niet naar het naburige dorp gaan? Dat zou onrechtvaardig zijn! Hebben die zo hard gewerkt als wij? Hebben die met zoveel zorg geploegd en gezaaid?”

Als een meteor brak Frosja de stilte van de straat binnen.

„Help, beste mensen!” smeekte ze met een door tranen verstikte stem. „Onze grond is niet losgemaakt! Het water zal van onze heuvel afstromen als van een glasruit! Help! Onze groep zal het later in werk terugbetalen!”

Wasili ging op de stoep van het kolchoskantoor staan en hief zijn hand op. Het ging er om, om de gespannen verwachting van de mensen in energiek handelen om te zetten.

„Kameraden”, sprak hij met luide stem. „Allemaal naar de akkers! Brigadiers! De bodem overal losmaken, waar dit nog niet gebeurd is! Alle vrije werkkrachten naar de heuvel van Frosja! We moeten elke druppel opvangen! Er mag geen enkele druppel verloren gaan!”

Hij behoefde zijn woorden niet te herhalen. Met schoppen en schoffels uitgerust renden de mensen naar het

„Zo is het”, antwoordde Aljosja. „Maar naar mijn mening zit hier meer achter. Kijk eens aan, Oom Wasja: Waar een machine gebruikt moet worden, heb je opeens veel mensen tegelijk nodig, en waar belangrijke agrotechnische maatregelen moeten worden doorgevoerd, ook. Maar wij hebben de mensen in kleine groepen verdeeld en hebben hun sectoren toegewezen en de beloning evenredig aan de prestatie op die sectoren vastgesteld. Dat gaat niet samen. Hoe moeten we nu de betaling regelen?”

Aljosja stond er op, dat hij antwoord op die vraag kreeg.

„Daar moet ik over nadenken...”

Die nacht droomde Wasili, dat de akkerwinden om zijn schouders groeiden, tegen zijn hals opkropen en aan zijn oor kietelden.

„Word wakker, Wasja! Word wakker!” De lange, stijve vlechten van de oude Agafja kietelden zijn wangen. „Word wakker, beste jongen! Kijk eens door het raam!”

Het was het spookachtige uur, waarop je niet goed weet of de maan nog zo helder schijnt of dat de morgen al schemert. Aan het zenith fonkelden grote sterren, die al verbleekten, maar een brede, warrige schaduw bedekte een stuk van de hemel bij de horizon. In de verte gromde de donder.

„Een regenwolk!” drong het tot Wasili door, terwijl hij vlug uit zijn bed sprong. Hij schoot in zijn kleren en rende de straat op en zag een zeldzaam tafereel: de kolchosboeren sliepen niet. De straat was vol mensen. Deze menselijke gestalten leken als schimmen geluidloos rond te zweven in het spookachtig groene licht. Alle gezichten keken in dezelfde richting, naar de opdoemende wolk. De opgeheven gezichten en de sidderende populieren verrieden dezelfde gespannen verwachting.

Het minste geluid was duidelijk hoorbaar in de gespannen stilte. De mensen zwegen, alsof ze bang waren de naderende wolk te verjagen.

De opgewonden, gedempte stemmen, het geluidloze bewegen van de menigte, al die gezichten, die gespannen één kant uitkeken, deden aan als een plechtig feest. Zo uit hun slaap raakten de mensen onder de bekoring van de zwijgende nacht en de gespannen verwachting. Men hoorde alleen zo nu en dan een venster of een tuinhek klappen.

„Heeft iemand een brood?” vroeg een stem, die op die van Xenofontowna leek. „Het moet rond en heel zijn, niet aangesneden!”

Een jonge, vreemd klinkende vrouwenstem sprak zacht, hartstochtelijk, klagend en haastig: „Die wolk zal toch niet naar het naburige dorp gaan? Dat zou onrechtvaardig zijn! Hebben die zo hard gewerkt als wij? Hebben die met zoveel zorg geploegd en gezaaid?”

Als een meteor brak Frosja de stilte van de straat binnen.

„Help, beste mensen!” smeekte ze met een door tranen verstikte stem. „Onze grond is niet losgemaakt! Het water zal van onze heuvel afstromen als van een glasruit! Help! Onze groep zal het later in werk terugbetalen!”

Wasili ging op de stoep van het kolchoskantoor staan en hief zijn hand op. Het ging er om, om de gespannen verwachting van de mensen in energiek handelen om te zetten.

„Kameraden”, sprak hij met luide stem. „Allemaal naar de akkers! Brigadiers! De bodem overal losmaken, waar dit nog niet gebeurd is! Alle vrije werkkrachten naar de heuvel van Frosja! We moeten elke druppel opvangen! Er mag geen enkele druppel verloren gaan!”

Hij behoefde zijn woorden niet te herhalen. Met schoppen en schoffels uitgerust renden de mensen naar het

land. Aljosja, Lena en Walentina vlogen voorbij. Hij zag even Awdotja's lieve gezichtje. Matwejewitsj, lang als een boom, ging er met reuzeschreden achteraan. Het ene tuinhek na het andere werd dichtgeslagen. Niemand wilde thuis blijven.

Als laatste kwam Tatjana's moestuinbrigade. De meisjes hadden eerst hun schoffels uit de moestuin moeten halen.

„Vlugger, meisjes, wij willen niet de laatsten zijn!” dreef Tatjana hen aan.

Maar plotseling stieten ze op een wonderlijke hinder nis. Xenofontowna hurkte als een belachelijke figuur midden in de nu uitgestorven straat, eenzaam en alleen bij een brood. De meisjes bleven van verrassing staan.

„Lieve hemel, wat voer jij hier uit? Waarom zit je midden op de straat? Ben je misschien onwel geworden?” vroeg Tatjana bezorgd.

„Ik bezweer de wolk”, wilde Xenofontowna zeggen, maar haar tong gehoorzaamde haar niet. En de meisjes begrepen zelf wel, wat er aan de hand was.

„Meisjes stel je voor, ze betovert de wolk met haar brood!” klonk een heldere stem, en een proestend gelach vervulde de straat.

„Het brood komt ons op het land goed van pas! We zullen honger krijgen!”

Tatjana nam het brood op en rende er mee weg. Onder het lopen riep ze: „Het brood krijg je van me terug! Maak je daarover geen zorg!”

De wolk bedekte al een derde deel van de hemel.

„Als die maar niet overtrekt!” dacht Wasili.

Hij stond op de akker in één gelid met Walentina. Ze had hem onderweg ingehaald en was voor hem aangekomen. Ze keek nu lachend om zich heen.

„Ze zijn bijna allemaal gekomen”, dacht ze. „Wat zijn we in deze dagen toch tot één grote familie geworden! Ook Lena is hier en Koezjma Bortnikow en Pras-

kowja. Frosja gaat voor iedereen uit en achter haar aan komt Awdotja. Hoe flink en handig werken die twee! Awdotja draait zich om en lacht om me! Nu! Ik zal je wat laten zien!"

Walentina drukte met alle kracht op de spade. Met moeite drong het ijzer in de droge, keiharde aarde, maar waar die korst eenmaal gebroken was, viel de aarde in kruimels uit elkaar.

De regen begon te vallen toen de dag aanbrak.

De wind, alsof hij zijn kracht wilde beproeven, liep als een golf over het veld, boog een eenzame berk bij het ravijn, wervelde plotseling een stoizuil omhoog, legde het graan tegen de aarde en drukte de berk in een sidderende boog. De eerste grote en zware druppels vielen, verzonken diep in de rulle stoflaag en spatten op de gezichten en handen uit elkaar. De druppels vielen steeds sneller en dichter. Nu eens trommelde een regenvlaag, dan weer kletterde er een wolkbreuk neer of alle sluizen van de hemel waren opengezet.

De losgemaakte aarde zwol op en werd zwart. De plasregen ruiste over de heuvel, maar de mensen hielden stand. Doornat en gelukkig deden ze alles, wat ze konden, om het water vast te houden.

Toen de regen iets minder werd, verscheurde een felle bliksemstraal de hemel, en een donderslag rolde kerkend over het nabije braakland.

„Naar het ravijn!" beval Wasili. Hij was bang, dat op de onbeschutte heuvel een bliksemstraal de mensen zou kunnen treffen. Opnieuw vlamde een vurige zigzag over de hoofden en hulde voor een ogenblik alles in een verblindend licht.

In het ravijn drongen allen onder struikgewas op een hoop. Alleen Frosja stak haar hoofd boven de rand uit.

„Kijk eens! Nu beginnen op m'n heuvel de aardappelen te bloeien!"

„Nu komt alles in orde!" bevestigde Aljosja. „Wij

hebben de akkers in moeilijke dagen verzorgd, ze in het voorjaar rijkelijk gemest en daarna begoten en de grond losgemaakt. En nu de regen! De zomertarwe zal er niet helemaal bovenop komen, maar van de winterrogge en de aardappels kunnen we een goede oogst verwachten.“

Allen spraken opgewonden door elkaar.

„Alsof we het geweten hadden!... We zijn net op tijd met de aardappelen klaargekomen!”

„Ja, we zijn net op tijd met het losmaken klaargekomen. Niet te vroeg en niet te laat! Wasili Koezjmitsj, je hebt ons niet voor niets zo aangezet!”

Wasili's en Awdotja's blikken ontmoetten elkaar. Zij keek hem verward, verheugd en dankbaar aan.

Hij verwonderde zich over die uitdrukking, maar meteen daarop las hij in de ogen en de glimlachende gezichten van de kolchosboeren dezelfde verheugde dankbaarheid. Een nieuw gevoel van hartelijke waardering voelde hij uit hun houding tegenover hem.

Toen begreep hij, dat de mensen hem op dit ogenblik, misschien voor het eerst, van ganser harte en onvoorwaardelijk als hun leider erkenden en hem dankbaar waren voor zijn onbuigzame hardnekkigheid en zijn vast geloof in het succes van de gemeenschappelijke zaak. Ja, zij brachten hem er dank voor, dat hij, door hen gekozen, hun vertrouwen rechtvaardigde, hen voorving, hen in ogenblikken van zwakte hard had aangepakt, sterker was geweest en verder vooruit had gezien dan sommige anderen. Dat hij voor hun eigen welzijn de oude sleur had bestreden en overwonnen. Dat was zijn overwinning, behaald met hen en over hen.

Hier, op Frosja's heuvel, vierde hij nog een tweede overwinning, de overwinning op zichzelf. „Hoe dikwijls heb ik het niet willen opgeven”, dacht hij. „Hoe dikwijls heb ik gedacht, dat alles verloren en de strijd hopeloos was en dat we dit jaar niets zouden oogsten!”

Tatjana brak het brood en gaf iedereen een stukje.

„Eet! Jullie zult wel honger hebben!”

„Wasili Koezjmitsj krijgt de lekkerste korst!” zei Frosja om het weer goed te maken. „Onze voorzitter is een man van karakter en verstand, dat wil ik jullie allemaal zeggen. Zo'n voorzitter verdient, dat hij gewaardeerd wordt.”

Allen hadden een geduchte honger. Het brood smaakte beter dan ooit, en na een paar minuten was er van het brood van Xenofontowna geen kruimeltje meer over.

De regen hield op. De bui trok af, de zon brak door, en de schoon gewassen hemel werd helder en blauw. Aan ieder halmpje glansden en glinsterden de regendroppels als kleine zonnetjes. De kolchosboeren gingen naar huis.

Schapevlokjes bedekten de helft van de hemel.

„Nou komt er regenweer!” zei Matwejewitsj en wendde zich tot Wasili om: „Wij danken je, Wasili Koezjmitsj, dat je ons aan het bemesten en losmaken van de grond hebt gezet. Als we deze keer een goeie oogst binnenhalen, is het jouw verdienste! Dat moet openlijk gezegd worden!”

„Dat klopt! Een goeie oogst is verzekerd! De rogge zal nu rijpen! De regen is net op het juiste ogenblik gekomen, en er zal nog meer regen vallen! Kijk maar eens naar de lucht!

„In drie dagen is de schade ingehaald!”

„Nu is alles in orde!...”

„Nee, nog niet alles”, sprak Wasili op vaste toon. „De grond zal weer hard worden, en we zullen hem opnieuw moeten losmaken.”

Frosja hief haar hoofd met de natte krullen op, trok haar wenkbrauwen omhoog en sprak eigenwijs en schoolmeesterachtig: „Het is duidelijk! Het losmaken van de grond is hetzelfde als droge besproeiing! Dat weten we al lang uit de agrotechniek!”

Vele jaren geleden had iemand voor Stepanida uit Wetloega een kleine Siberische kat meegebracht, een lenig, altijd slaperig, spinnend vleistertje.

Voor de grap hadden de kinderen het eens mee naar het bos genomen. Toen ze het uit de mand haalden en op het bospad neerzetten, bleef het een ogenblik bewegingloos zitten, met al zijn haren overeind.

Het glinsteren van de trillende grashalmpjes, het grillig spel van de lichtplekken, het gewemel van de mieren, het zoemen van de kevers en het gezang van de vogels, kortom het hele geweldige leven rondom steeg het naar de kop en maakte het dronken. Het deed voorzichtig een paar stappen en ging weer zitten. Het beefde over zijn hele lichaam en zwaaide met zijn staartje. Zijn anders zo slaperig en teer snuitje deed plotseling aan de muil van een roofdier denken. Het kromde de rug, rekte de staart en sprong een paar keer ter zijde, zoals het nog nooit gedaan had. Na een paar van zulke sprongen rende het plotseling het dichte struikgewas in.

Wat voor instincten, die eeuwenlang in zijn bloed geslapen hadden, waren in hem ontwaakt? Welke oerkracht had dit troetelkatje in een woest en ontembaar roofdier veranderd?

Van dit katje, dat opeens naar zijn wilde staat teruggekeerd was, zei Stepanida: „Net onze Pjotr!”

Pjotr hield al van jongs af van het bos. Als kleine jongen had hij er dagen lang rondgezworven. Dan kwam hij thuis, wonderlijk in zichzelf gekeerd en met een wilde glans in zijn starende ogen. Vroeg men hem wat hij de hele dag in het bos had uitgevoerd, dan antwoordde hij alleen maar: „Gelopen. . .” Meer kon hij niet zeg-

gen. Hij had geen woorden voor de gevoelens, die het bos bij hem opwekten. Toen Pjotr opgegroeid was, werd hij een jager, niet om de jachtbuit, maar uit verlangen naar die zorgeloze vrijheid, die het bos hem gaf. Zodra het dichte groen hem omgaf, was hij alles op de wereld vergeten, had hij voor niets anders oog of oor. Al zijn zorgen en moeilijkheden ontvluchtte hij in het bos.

Pjotr laadde zijn buks met een kogel.

„Waar ga je op jagen?” vroeg Stepanida.

„Wat me voor de loop komt”, antwoordde hij.

De honden nam hij niet mee, want hij ging eigenlijk niet om te jagen, maar omdat hij behoefte had om na te denken en tot kalmte te komen, na wat er de vorige avond gebeurd was.

De hele afgelopen maand had Pjotr veel gedronken.

„Waarom ben je zo aan het boemelen?” had Alexej hem gevraagd.

„Ik verveel me. Jij vrolijkt me niet op, dus moet ik mezelf wel opvrolijken!” maakte Pjotr er zich met een grapje van af.

Na de gedenkwaardige regen ging het leven in de kolchos weer zijn gewone dagelijkse gang. In de Rode Hoek en de tuin van het kantoor wemelde het opnieuw van vrolijke mensen. Pjotr voelde zich de laatste tijd aangetrokken tot de zangavonden, de repetities van de toneelclub en het volleybalveld, maar hij had zich het drinken zo aangewend, dat hij het zo maar niet opeens kon laten.

„Je gaat de slechte weg op, Pjotr”, zei Tatjana Gri-bowa streng.

„En mij bevalt het! Ik doe, waar ik zin in heb! Ik leef op mijn manier en jij op de jouwe! Nu, later, als ik oud ben, kom ik jou wel om raad vragen!”

„Pas maar op, dat het dan niet te laat is!”